

QVADERNS D'ESTVDI

ANY IV. VOL. I. NÚM. 3

DESEMBRE 1918

ALOIS RIEHL

Nat l'any 1844 a Bozen, professor a Graz des de 1873, des de 1883 professor a Friburg, després a Kiel i Halle i finalment a Berlin. La seva obra fonamental és la titulada *El Criticisme i la seva significació per la ciència positiva*, en dos volums apareguts en 1876 i 1887 respectivament. Entre les seves restants obres doctrinals són dignes d'atenció especial les següents: *Sobre la Filosofia científica i la no científica* (1883); *Introducció a la Filosofia contemporània* (1903; 4.ª edició 1912), resum d'unes lectures dades a Hamburg en 1900. Aquesta obra és remarcable no solament des d'un punt de vista estrictament filosòfic sinó com a obra literària, puix l'autor que «s'imagina, diu, el lector com un oïent» ha arribat a atenyen en l'estil el grau màxim de dignitat i d'harmonia en aquestes conferències que són, creiem, un model d'eloqüència difícil de superar.

Un altre notable escrit de Riehl és la seva contribució sobre *Lògica i Epistemologia*, en el volum de Filosofia de la col·lecció *Kultur der Gegenwart* editada per Paul Hinneberg. A més a més Riehl s'ha ocupat en sengles monografies de diverses figures representatives de la Filosofia com Lessing (1882), Giordano Bruno (1900), Nietzsche (1897; 5.ª edició 1909), Kant (1904), Plató (1905), etc.

La filosofia alemanya que posseïx actualment una riquesa de matisos que pot-ser no més és comparable a la de la millor època de la filosofia grega, té en aquest filòsof un dels tipus intermitjos entre l'empirisme radical i el logicisme radical. Aquestes dues posicions han sigut en els temps moderns, i d'una manera particular per la filosofia alemanya, considerablement depurades. D'una banda la direcció empirista intenta precisar què realment ens és donat, procurant eliminar tot element subjectiu de la dada. A tal obra contribueixen d'una manera particularment valiosa Mach i Avenarius: Avenarius amb la seva obra *Crítica de l'experiència pura*, en el títol de la qual ja aquest adjectiu tan car a Kant és usat justament en un sentit absolutament oposat al del filòsof de Königsberg; Mach en una obra avui ja clàssica, *l'Anàlisi de les sensacions*, en la qual la sensació és isolada de tot element intel·lectual i a ella és únicament adscrita la realitat, talment que des de la simple noció de *cosa* fins a la més elevada hipòtesi de la Física, tot son construccions purament intel·lectuals, explicables pel principi de l'*economia del pensament*, i que per tal cap valor de realitat hom els hi pot atribuir.

La posició radicalment oposada a aquesta la representa l'escola de Marburg, que és segurament l'esforç més valiosos per a eliminar la dada sensible, que encara restava (amb evident contradicció) en la filosofia de Kant, de les construccions intel·lectuals pures, les quals representen la realitat, que queda així convertida en una pura construcció racional.

Entre aquestes dues posicions extremes una infinitat de matisos intermitjos poden existir. Les hipòtesis derivades d'alguna d'aquestes actituds intermitjes satisfan pot-ser més a l'esperit humà i no el fan rompre tan violentament amb conviccions més o menys justificades que tenen profundes arrels, però, en les regions més interiors de l'esperit, però en canvi no tenen ni el profund valor crític de les posicions extremes, ni llur extraordinària fecunditat. La filosofia alemanya actual és riquíssima en hipòtesis filosòfiques que intenten una justificació més o menys afortu-

nada de la crua dada sensible i ensem del valor de realitat que pretenen les ciències *a priori*, com les Matemàtiques i certs aspectes del que s'anomena en conjunt Filosofia. Una d'aquestes actituds de conciliació és la que representa Riehl.

Riehl ha sigut comptat unes vegades entre els positivistes i altres vegades entre els kantians; i és que representa una fusió d'ambdues tendències.

Per Riehl la filosofia és d'una banda Teoria de la Ciència i d'altra banda Art de la Vida, Teoria de la Conducta. Com a ciència la filosofia significa teoria i crítica del coneixement. El coneixement ens és donat en l'experiència. Però la experiència no és purament producte d'elements objectius sino fusió de matèria i forma en el sentit kantià d'aquestes paraules.

La Lògica s'ocupa de la forma més general de la Ciència. Es a l'escola d'Aristòtil que devem el nom de lògica per al conjunt d'escrits referents a aquella matèria, així com és al propi Aristòtil a qui devem el pas més decisiu en la fundació d'aquesta ciència. Certament Kant arriba massa lluny en afirmar que talment com a la Lògica després d'Aristòtil no li calia fer cap pas endarrera, així mateix tampoc podia fer cap pas endavant. Això que ja no era del tot cert en l'època de Kant menys pot ésser-ho encara avui. Però, certament, l'obra d'Aristòtil serà sempre el punt de referència segons el qual caldrà orientar-se respecte de l'objecte de la Lògica, de la seva posició en relació amb les demés ciències, de la seva distinció de la Psicologia, de les seves relacions amb l'Epistemologia, de totes les qüestions fonamentals, en fi, sobre les quals hom no ha arribat encara a un acord. (Logik und Erkenntnis theorie, pàg. 74 de K. der Gegenw.)

I així d'acord amb els principis que informaven l'obra del pensador grec, la Lògica és la Ciència de la forma de la Ciència. La forma de la Ciència és, doncs, objecte d'una Ciència. Cal evitar tota interpretació psicològica de la Lògica: la Psicologia no fonamenta la Lògica; ans al contrari, la Lògica és la que constitueix

la base de la Psicologia com la de tota altre ciència. La Lògica en el fons és no més l'anàlisi del pensat segons el principi d'identitat: aquesta és la definició més exacta de son contingut.

La Lògica que comença en Aristòtil és sent en son centre una teoria del sil·logisme, progressa en època ssuccessives per la introducció de nous mètodes com el de l'inducció per Galileu més aviat que per Bacon «talent, aquest darrer, de dilettante» més que veritable home de ciència, per la classificació dels judicis que Kant feu d'una de les branques més importants de la Lògica, per la invenció de la Lògica matemàtica el precursor de la qual fou el propi Aristòtil, etc., etc. Pero l'objecte de la Lògica era des d'Aristòtil plenament determinat.

A més a més de la Lògica tenim la teoria del coneixement o Epistemologia que s'ocupa de l'origen del coneixement, de la seva realitat o validesa, de la determinació de sos límits, etc. A la Lògica no li cal la Epistemologia com a fonamentació prèvia, car com a la ciència més general que és ni pot ésser fonamentada en cap altra disciplina ni d'altra banda li cal una fonamentació. Pero tampoc pot invadir el camp de la Epistemologia perquè per tal com considera els objectes donats, no més estudia les relacions entre ells i no ells mateixos, cosa de la qual s'ocupa la Epistemologia. (Pàg. 88 de *K. der Gegenw.*)

Riehl considera en Epistemologia no més dos direccions essencialment possibles: la que prossegueix la posició de Hume que ell anomena «positivisme epistemològic» i la que tracta de continuar a Kant o «criticisme epistemològic». El positivisme epistemològic és insuficient, ofereix a l'experiència en darrera instància únicament un conjunt de sensacions, quan en realitat a aquesta li cal per a ésser possible un *objecte* que romanguí darrera els fenòmens.

Altrament en la experiència més immediata ja ens són dats determinats elements que hom no pot fer derivar de la part *a posteriori* del coneixement. Són, doncs, elements *a priori*, als quals pero hom no deu considerar de valor purament subjectiu sinó

objectius i permanents, car és sols per elles que l'experiència devé possible. «Els principis de la nostra experiència són invariables, les experiències són no més, les que van progressant d'acord amb aquests principis.»

En la relació del físic amb el psíquic Riehl creu que són ambdues manifestacions diverses d'un idèntic. «El mateix que des del punt de vista del jo és una sensació, des del punt de vista del no-jo és un fenomen cerebral.»

Ultra del conjunt de conceptes del coneixement que ens ofereix la ciència posseeix la nostra consciència altres continguts de significació igualment vàlida: aquests són els que podrien anomenar-se en un sentit, però, quelcom diferent del de Plató: *Idees* i que com objectes de la Voluntat o del Sentiment s'anomenen *Valors*. L'Art i sobre tot l'Ètica són els grans creadors de valors. (Les pàgines que Riehl dedica a aquesta qüestió en la *Philosophie der Gegenwart* són d'una força i d'una bellesa sorprenents.) A la Humanitat li calen Valors, Ideals devers als quals pugui caminar. I aquests valors es concreten en concepcions del món i de la vida de valor essencialment pràctic.

Die Philosophen der Lebensanschauung sind daher zugleich die Philosophen der Geistesführung und Erzieher der Menschheit (Philos. d. Gegenw. p. 174.)

Aquests són els punts essencials de la contribució d'Alois Riehl a l'obra de la filosofia moderna. No són una solució; però és que els problemes de la filosofia tenen realment una solució?

Dues coses, deia Kant, omplen l'esperit humà d'una admiració cada vegada més profunda: *el cel estrellat damunt de nosaltres i la llei moral en nosaltres*. I cada nou intent de solució descobreix en el problema noves profunditats insospitades.

J. CREXELLS VALLHONRAT

POLÍTICA INTERNACIONAL

I. LA LLIBERTAT I LA SOCIETAT DE NACIONS

Fa uns 300 anys, una matinada d'hivern de 1620, arribaren a la costa nord-americana de l'Atlàntic, els pares emigrants, els puritans del *Mayflower*. Fugint de la tirania espiritual del seu govern s'enduien al nou món la tradició moral anglesa, i aquesta tradició perdurà en l'estat que fundaren, negador de la monarquia, de l'aristocràcia i de l'Església oficialment reconeguda. Werner Sombart ha reconegut en l'austeritat i en la moral de les confessions reformades, singularment els puritans, quàkers i presbiterians, un factor econòmic d'importància. Cosa certa és que els emigrats del *Mayflower* trobaren un clima aspre i una naturalesa no xorca però tampoc fàcil, una naturalesa que no incitava a l'aventura guerrera sinó que exigia esforç de treball. En el treball se consolida la llibertat, no en la guerra. Així, ajuntant-se l'impuls moral i la condició econòmica, Nord-Amèrica oferí al món, en arribar el moment de sa emancipació nacional, un nou model de consciència política basada en la llibertat. Un clam immens d'entusiasme l'acollí en terra d'Europa; era l'hora que els lectors de l'Enciclopèdia, cloent els ulls a la corrupció de l'antic Règim, en feien son profit, boi blasmant la tirania transatlàntica dels anglesos, com esmenta Pestalozzi. Emigraven els aristòcrates de França, per a ajudar una revolta que les Corts de París i de Madrid fomentaven, i en els lleures del combat la visió dels grans rius, de les planes inacabables, la flora exòtica i els indians patriarcal, desvetllava en els lectors de Rousseau, el nou esperit literari que havia de fer plorar a tot Europa damunt les pàgines d'Atala.

D'Amèrica vingué la llibertat a Europa, i en arribar algú la

maleí, que no era tan innòcua com sos propugnadors havien dit. La llibertat engendra la riquesa. L'extensió infinida del West, les arenes auríferes de Califòrnia, la febre productora que feia en 100 anys d'un llogaret de pescadors una metròpoli com Xicago, portaren als Estats Units homes i més homes, joves i enèrgics fins a 25 millions en cent anys: la major correntia emigratòria que hagi vist el món, superior en molt al desplaçament dels pobles germànics enfonsador de Roma! Amèrica s'enriqueia, i la riquesa, filla de la llibertat, devorava sa mare implacablement. En el mateix país, que fou herald primer de la llibertat política, la llibertat política era atuïda, no pas per una tirania brillant, sinó per la fèrrea i corruptora grapa dels *trust*. Veritat és que la república en una hora crítica retrobà en Abraham Lincoln, noble i rústega figura de magistrat, digna de la Roma republicana, l'encarnació del vell esperit, al qual sacrificava, sense vacil·lar, homes i cabals; però en els darrers temps, a malgrat de les proeses d'aquest president suara mort, en el to general de la vida pública, Nord-Amèrica semblava materialitzada, colgada per una espessor compacta de diner i pruija de diner.

Esclatà la guerra, i en les primeres setmanes no's desmentí nostre pensament. Avenços enormes de numerari, suministres en quantitats ingents, venien d'Amèrica a Europa. L'axe financier del món se desplaçava vers Nova York, i més que mai semblava ofegat l'antic esperit de llibertat.

Amb digna simplicitat encarna avui la tradició moral de la llibertat americana el president Wilson. Obra seva ha estat, que la cega energia, l'enorme riquesa, l'ofegadora puixança material passessin a servei de l'antic esperit. Així l'arribada a Brest del vaixell presidencial significa com un retorn, a terra d'Europa, de la llibertat de consciència que fa 4 anys en desapareixia. Com a símbol de l'energia supeditada al pensament, seguien al vaixell presidencial, les naus de guerra, i s'afegien al convoi unitats de les flotes europees. Sigui permès malfiar-nos-en, car és de témer que per la novella llibertat, *dreadnoughts* i *destroyers* no seran pas

tant bon vehicle com el casc de fusta mig podrit del *Mayflower*. Indicis hi han que ho fan pensar.

No en el president Wilson. Gairebé de tots els caps d'Estat, és ell l'únic, estrictament fidel a ses paraules anteriors, l'únic que ha fet la guerra contra la guerra. Més que cap s'ha servit de les coses, més que cap ha fet *Realpolitik*; però no deixa avui que les coses el comandin. Bell espectacle d'un idealista que reuneix dos millions de guerrers, avença en un any 90 milliards, i llença a l'aigua tres mil barcos en 150 dressanes! Més bell encara, si ultra proveir de farina a més de mitja Europa, socorrent els belgues i salvant de la fam a Suïssa, dóna al món una nova moral i, després de la victòria, insisteix en que desapareguin els exèrcits i s'estableixi la societat de nacions.

Malhauradament avui, com en els dies de Washington, l'Europa lloa el pensament americà, però no's presta a traduir-lo en fets. En plena Cambra francesa Mr. Clemenceau, sense rebutjar teòricament una organització jurídica internacional, només l'acceptava com a garantia supletòria, accessòria, de la pau, i ensems acceptava la permanència d'una hegemonia naval anglesa, perquè Amèrica és lluny i Anglaterra aprop, i fou molt abans al costat de França. La decepció que les declaracions terminants de Clemenceau i més encara el discurs del ministre Pichon — més concret i lligat a fets i relacions d'espai — produeixen en l'*home europeu* i *lliure*, és formidable. La *realpolitik* se venja. Jo m'acuso d'haver escrit un temps en elogi de la *realpolitik*. Jo crec ara encara que ella *a du bon*, en moments de normalitat, perquè limita i cenyeix a realitat l'esforç del cabdill de pobles. Però després de la guerra d'Europa! no veure en gran, no construir per al futur més remot, no aprofitar l'immensitat del sacrifici fet, i l'hora present que tot és en fusió, susceptible de ser transformat! «*Hi ha un antic sistema que sembla condemnat, però al qual jo sóc fidel. A hores d'ara els països organitzen llur defensa, i tracten de tenir bones fronteres, armaments, en fi, el que se'n diu equilibri de les potències. Aquest sistema d'aliances, a que jo no renuncio, serà mon*

pensament directiu a la conferència de la pau, si vostra confiança m'hi envia.» Així parlava Clemenceau. I la Cambra, i tot França aplaudí ses paraules.

Hom comprèn que quan el primer ministre francès deia: «No volem sofrir una nova invasió», la gent assentís amb tota l'energia de l'instint vital. Però la sobirania militar de França era il·limitada abans de la guerra, i al sistema d'aliances s'hi havien sacrificat la puresa democràtica de la república i quantioses parts de l'estalvi nacional. Una garantia absoluta no hi és en el fet de la pau armada. La lliçó de la guerra és terminant. I en canvi la milícia nacional que Jaurès anuncià que abans que ell, havia esmentat Kant, en ses bases de pau perpètua ha superat els exèrcits llargament preparats. Si aquesta garantia absoluta no hi és ¿per què se neguen França i Anglaterra a fiar-se a la societat de nacions, que hauria estat al menys els primers anys sòlida i on les nacions occidentals haurien tingut una definitiva influència? I, per què malgrat el nostre desig i el nostre ideal, no podem cloure'ns a l'evidència i hem de declarar que l'actitud de Clemenceau, és comprensible, i acàs l'única que pot pendre qui suporti les responsabilitats del poder?

Aquesta última pregunta aclara el problema. Si obrariem com els ministres francesos i anglesos, és perquè tenim alguna cosa de comú. Aquesta cosa que tenim de comú és la noció del dret.

La noció actual del dret no ens deixa pensar-lo sense un Estat que el crea, el realitza i el restableix. Un estat universal no existeix, i basant-se en això s'ha volgut fins negar l'existència del dret internacional. En realitat succeeix que el dret internacional està endarrerit en sa evolució, i que avesats a moure'ns entre els conceptes més perfectes del dret privat i del dret polític, les nocions jurídiques internacionals, ens semblen una cosa distinta. Però no és cert que la norma pressuposi l'Estat, i certes formes de dret consuetudinari directament basades en el fet de consciència són universalment acceptades com norma que obliga abans de que cap llei les sancioni i fins abans de que existeixi un estat capaç

de definir i aplicar la llei. Exemple: el compliment dels pactes; justament la via contractual permet que el dret internacional s'elabori en formes més perfectes que les de la consuetud. Si quan la tècnica legislativa caminà més depressa, ho realitzà posant-se tot el poder de l'estat, darrera les elucubracions d'uns quants comentaristes, és clar, que el dret internacional no demana un poder legislatiu, sinó un poder executiu, subordinat a un poder judicial. Avui la guerra és l'única manera de restablir el dret en l'internacional.

Però — i aquí radica a mon entendre l'error — no és lícit suposar que el dret és mantingut dintre cada estat per l'eficàcia dels poders. L'ordre jurídic se fonamenta en l'adhesió normal i constant de la majoria de ciutadans, no en la perfecció i eficàcia que tinguin les funcions de policia, els serveis de seguretat i els tribunals de lo criminal. Si tots ens posem a vio'ar sistemàticament el dret, cap institució no serà prou per a mantenir-lo; una revolució no és més que la pregunta feta per una minoria més gosada al reste d'una comunitat civil, de si continua o no prestant adhesió a ses normes polítiques: quan aquella adhesió falla, la revolució triomfa, si no, la tentativa se fa delictuosa.

La causa de que tinguin sanció penal l'assassinat, l'incendi, el robatori, és justament la raresa del delictes, el fet de que la majoria no sent l'estímul de robar, incendiar ni assassinar.

En l'ordre internacional no succeeix així. L'impuls universal és fer la llei al veí dèbil; en l'agena desgràcia se fonamenta la pròpia prosperitat. No és just acusar d'insuficients les regles jurídiques, sinó substituir la moral per una altra de millor, abandonar definitivament l'idea *mercantilista* de pàtria que definia cínica-ment Voltaire i que no més en la ruïna d'altres pobles veu possible la benança.

An aquesta tasca moral, Wilson convida els pobles d'Europa, però els vencedors, esgarriats encara del carnatge, com l'enemic desapengué tota sentimentalitat, han desaprès tota idea i demanen garanties, demanen fets, no experiments per a la constitució

de la nova Europa. Els pobles vencedors són els que pesen, i en la mateixa Amèrica no manquen els *realpolitiker* que contradiuen la corrent wilsoniana. A desgrat de l'aforisme hipocràtic que diu: «l'experiment és perillós», no queda altra via que aquesta, de l'assaig, quan l'experiència ens ha mostrat els desastres de la contrària. No sabem quin fóra el resultat de la Societat de Nacions, però sí que sabem quin fou el de la Santa Aliança. Avui el dilema és entre una i altra, i sembla que els homes cauen de la banda dolenta.

Tantseval! Maduren molt llargament les idees, i en aquest llarg fermentar guanyen força i fecunditat. Data de 1795, porta el projecte filosòfic de Kant, «*Per a la pau perpètua*» i en ell hi llegim: «...ha d'haver-hi una unió de mena especial que es podrà anomenar federació de la pau (*fœdus pacificum*) i que seria diferent dels acords de la pau (*pactum pacis*) perquè aquest no més acaba una guerra i l'altra cercaria d'ésser la fi de totes les guerres, per a sempre més. No cercaria aquella federació cap guany de puixança per a un estat, sinó simplement el manteniment i assegurança de la llibertat de cada un dels estats per a si i al mateix temps de tots els altres confederats, sense que tots ells, però, a causa d'això (com homes en estat de natura) no s'haguessin de sotmetre a lleis públiques i a una coerció de les lleis. La realitzabilitat (objectiva realitat) d'aquesta idea de la federalitat que paulatinament s'estendria per tots els estats i portaria una pau perpètua, ens la podem representar. *Ja que, si la fortuna s'esdevenia que un poble poderós i il·lustrat se pot constituir en república (la qual per sa naturalesa serà inclinada a la pau perpètua), llavors serà donat un punt central per l'unió federativa d'altres estats on puguin ajuntar-se, i així assegurar la llibertat dels Estats segons l'idea d'un dret de les nacions.*»

Acceptem el bell auguri kantià, malgrat que un'hora hagi estat incomprès de pobles com la generosíssima França i l'Anglaterra model etern de plasticitat i receptivitat per a les idees polítiques.

II. LA CONTINUITAT I LA RENOVACIÓ D'ANGLATERRA

«La fe de l'home noble en l'eterna perduració de sa activitat en aquest món, està, doncs, fonamentada en l'esperança de que eternament durarà el poble d'on ell és nascut. Tal perduració, ell ha de voler-la sempre, ja que només en ella radica el mitjà alliberador mercès al qual la breu extensió de sa vida, s'eixampla fins a una vida inacabable. Sa creença i son esforç encaminats a bastir coses que no passin, el pensament que li fa veure la vida pròpia com a vida eterna, són el llaç, que amb sa nació primer i després per mitjà de sa nació amb tota la nissaga humana íntimament l'uneixen, que fan sensible dins son cor eixamplat, totes les fretures de son poble, fins a la fi del temps.»

«Així ha d'ésser l'amor vers la nació: primer estimant-la, confiant-hi, essent-ne joiós, enorgullint-se de l'ascendència... Després actiu eficaç, sacrificant-se pel poble. La vida merament com a vida, com a continuïtat d'una existència variable, mai ha tingut per a l'home noble una va'or, només l'ha volguda com a font del permanent; mes aquesta permanència res no l'assegura si no és la substancial continuïtat de sa nació: per a salvar la continuïtat de sa nació, ha de voler fins morir sí calia, a fi de que així la nació visqui, i, dins ella, visqui l'home noble, l'única vida que li plau.»

Tals són les belles paraules de Fichte en el vuitè dels seus discursos a la nació alemanya. Massa sovint oblidades en el passat segle, semblen justes per a expressar el pensament de l'hora actual, i més d'un cop, hauré de referir-hi els fets polítics candents. Després de la guerra dues idees se disputen el món de la política: nacionalitats i justícia social. Ningú refusa reconèixer que el sentiment i l'idea de nacionalitat han sortit més vigorosos de la prova sagnant; però davant aquesta universal acceptació a que els doctrinaris enemics d'ahir també s'ajupen, bo és recordar, amb aquestes paraules de Fichte, que la nacionalitat no és un mer producte natural, sinó una valor espiritual i que per tant cada dia

ha d'ésser novament guanyada i afermada. No mera i resignada acceptació de factors històrics i geogràfics, sinó voluntat de permanència en allò que de característic — de diví — diu Fichte, tenen els pobles, i que pot ésser nou i divers a cada hora. Tant-de-bo cap dels pobles nou-vinguts a la comunitat universal no ho oblidin! Tant-de-bo se'n recordin bé, els grans imperis que avui cont ahir donaran les directius a la política del món!

Sembla, a l'hora actual, que se n'han adonat els homes d'Anglaterra en l'espectacle de les seves eleccions. No ens fem il·lusions: unes eleccions rarament poden ésser una bella cosa. Les descripcions de Dickens, i si més enllà volem anar, els grotescos oferiments amb que capten les bondats del vell Demos, els esclaus de la comèdia aristofànica són malhaurada i dep'orablement exactes. Mes, elegir, és encara l'única possibilitat de que la nació es manifesti, i nosaltres de lluny no hem d'obrir les mesquineses de l'elecció. Amb verdadera passió en 1910 assistirem a la doble lluita que sostenia (llavors combatut a mort pels unionistes!) Lloyd George. Com no estariem avui interessats en saber quina serà la nova Anglaterra, la que neixerà del nou sufragi ample i generós en que col·laboren per primer cop les dones i els guerrers, les dues columnes essencials, en la guerra i en la pau de la pàtria.

L'informació que tant freturàvem ja la tenim; el dia 28 s'acabava el recompte dels vots enviats en urnes segellades als centres oficials, dels campaments de França, de Bèlgica i d'Orient. Mes abans de referir i comptar com serà el primer parlament de la Nova Anglaterra, recordem un moment com se presentaven els partits.

Lloyd George mateix ho exposava amb tant geomètrica claredat, que un s'inclina a creure, llegint-lo, que no és exacte en tot detall; però en tot cas la seva exposició és útil. El primer anglès deia al públic, cloent la campanya d'agitació electoral, el següent:

La guerra ha portat una nova agrupació d'homes, una fusió de partits. Davant l'enemic exterior, han après els anglesos a coneixe's i a tractar-se; s'han començat a estimar homes que deien, uns dels

altres amb sincera convicció, les més nocives i calumnioses apreciacions. Resultava així en l'hora del perill que el govern no més feia coses essencials, aquelles en què estava ben unit i tenia l'assenyiment de tot el poble. La conseqüència és que els no governants aspiraven a millorar la tasca governamental, no a governar. Se criticava al govern, però no's volia tombar-lo, i en igual posició se trobava la política en l'hora de l'apel·lació al sufragi. Malgrat aquesta mena d'acceptació del govern actual i ses tendències, com que en triar els diputats se triava el govern per als 3 ó 4 anys immediats, prenys com estan d'incalculables possibilitats, era precis veure els partits en lluita.

Hi ha en primer terme el *Labour party*. Se presenta com el partit dels qui treballen. El concepte és inexacte, donada l'exclusivitat amb que s'enuncia, i, en tot cas, perillós, perquè vol dir el partit dels qui treballen físicament, i son govern no fóra el de tot el país, sinó el d'una classe del poble. Els governs de classe han estat superats: ho sabem pels exemples històrics de l'aristocràcia terratinent. Anglaterra és el cas citat per Lloyd George; més enllà podrien esmentar-se Roma, i al costat d'Anglaterra, França: ho sabem pels exemples de la democràcia; més il·lustre que el de Rússia, esmentada per Lloyd George, el de la democràcia atenenca.

Hi ha després el grup tradicionalment, doctrinalment lliberal d'Asquith. El primer anglès els acusà d'excessiva fidelitat a les fórmules i desconeixença de l'esperit que hauria portat immancablement al fracàs de la guerra. L'acusació era vertadera i el sufragi l'ha confirmada.

Per fi hi havia els coalicionats sots la direcció de Lloyd George. En opinió del primer ministre, oferia la tasca dels dos anys darrers de guerra com a garantia de la tasca de pau. El govern anglès — sempre segons el primer — no pot vanar-se d'haver guanyada la guerra: la guerra la guanyen els exèrcits de mar i terra; però sí que pot vanar-se de no haver-la feta perdre, com la pot fer perdre un govern al millor dels exèrcits.

Els mateixos arguments que donava Lloyd George veiem en

la gran premsa del país, i qui sàpiga les excepcionals condicions d'autoritat i independència de la premsa anglesa, son caràcter més social que polític, estimarà aquest síntoma degudament. Un dia abans que Lloyd George, el *Times* feia així mateix recapte de les condicions de cada partit i cada grup, i deia d'Asquith que tot i essent d'agrair que en l'hora decisiva hagués empès el país per les vies de l'honor i del pervindre, després s'havia assenyalat com un home estancat en velles modalitats del pensament i de l'acció polítiques, essent aixís que la via és, en un moment com el d'ara, de liquidació i reconstrucció, oberta als homes nous i capaços d'evolucionar. L'ahir és mort malgrat l'enyorament i la simpatia vers ell i els seus homes.

En l'apreciació dels que formen el *Labour Party*, el *Times* no anava tant enllà com Lloyd George, el qual arribava fins a recordar a propòsit d'ells el bolxevisme, però coincidia en oposar-se a un govern partidista en el moment que la vida de l'imperi reclamava un govern nacional. Feia ademés retret als laboristes de la manca de solucions en que es troben per a mant problema administratiu, però reconeixia que no podien mancar en la conferència de la pau. En resum: el *Times* reconeix que els diputats del nou partit, qual primer acte ha estat reivindicar el caràcter d'oposició parlamentària, són segurament el germen de la futura Anglaterra, però no pesen encara prou en la consciència civil per a guiar-la avui. El polític assenyat desitjarà que prosperin depressa, mes no que governin abans d'hora.

Així se plantejava el problema electoral i gairebé no em cal detallar com ha estat tota aquesta lluita una aplicació dels mots de Fichte que encapsalen aquests comentaris. Per un nou esforç, s'assegura la perduració nacional; després de la batalla militar, la lluita civil garantitza la vitalitat anglesa. No pas amb mera fidelitat a les velles fórmules, ja que Asquith és derrotat, ni amb una afirmació exclusiva de la voluntat efímera, de l'hora, sinó que en la tasca quotidiana s'admet el llevat de demà, i se tenen en compte, al triar els homes que seràn rectors de la vida civil,

les exigències del present, tant com les riques possibilitats futures.

Admirablement ha entés i recollit el poble aquests difícils conceptes. La liquidació de la guerra és avui la primera tasca, els vots dels soldats i les dones, més nutrits, a proporció que els dels antics electors (trec la referència del *Times*), han anat gairebé exclusivament als coalicionistes. Sense acta resta M. Asquith i no s'han complert els desitjos que més d'un sector d'opinió havia exterioritzat de veure elegides les figures capitals femenines de la política. L'única excepció ve del camp *sinn-feiner*. El vell partit liberal ultra de la *capitis diminutio* que la no elecció de Mr. Asquith representa, ha sofert un fracàs que és la mort definitiva del maxesterisme. Romanen a la Cambra popular, com una mera relíquia històrica del partit *whig*, 37 diputats. En altre lloc he comentat l'oficial enfonsament del liberalisme econòmic, el dia que la Cambra de comerç de Manchester renuncia al lliurecanvi. Abans Xenius havia escoltat en els escàndols dels escolars, a l'aula on Leroy-Beaulieu explicava la ranera agònica d'aquella ideologia. Potser fóra ja el temps d'intentar-ne el balanç, ara que fins de la superestructura política és escombrat el liberalisme per altres forces més riques de eficàcia.

No pot dir-se, que com a resultat de les eleccions, minvin les forces parlamentàries del *labour party*, enc que hi hagi una desproporció manifesta entre els 250 candidats presentats i els 65 elegits (prescindim dels 20 laboristes governamentals). Però fóra orb qui no vegés com a despit de la xifra minsa, aquests 65 diputats del treball són la sal del parlament perquè no han arribat a la cambra de l'estudiós en demanda de solucions i fórmules polítiques, sinó que, amb les inquietuds que la meditació desvetlla, han davallat a l'agora i al contacte del poble se'ls han suscitat problemes, que ells traduiran demà en debats, votacions i iniciatives legals. Per son internacionalisme en fi, que l'exclusivisme nacional és el mal pitjor, capaç d'anemiàr tota una gran civilització — com la xinesa, — i els pobles agafen tremp en les exteriors dificultats, enc que pensin el contrari, com l'ocell, de la com-

paració kantiana, que tenint consciència de com és resistent l'aire que el sosté, pensés que en el buit volaria millor.

Fóra d'Anglaterra el triomf dels *sinn-feiner*. El comentari en arribar a n'aquest punt se fa difícil. Dol veure una nació tota sencera llençada als camins d'una política romàntica, fent de ses nacionals aspiracions, fins ara una elegia, ara uns *iambes* iradíssims i amenaçadors, mai el que suara Xenius dava com elogi suprem del catalanisme: haver estat una tasca. Però qui seria gosat de condemnar en absolut la manifestació de la voluntat irlandesa en recordar els banys de sang que la tirania religiosa i política donaren a Hibernia d'ençà dels dies de Cromwell fins a la generosa aparició de Gladstone? Qui no es reservará el judici en recordar els vuit milions d'irlandesos, reduïts a 4 en cent anys per les fams i les emigracions? Admirable lliçó de política. La violència és fecunda; jo no dubto en posar en relació l'actual triomf separatista amb la revolta de Dublin del 916; però sa fecunditat ve sempre del sacrifici. Només la violència vençuda és fecunda. Avui no se pot crear res sobre el triomf de la força. Pugui aquest *motto* tan repetit pels aliats a l'hora dels combats, inspirar-los en la dels tractats.

M. REVENTÓS

CURSOS MONOGRÀFICS D'ALTS ESTUDIS
I D'INTERCANVI

ASSAIG D'UNA SISTEMATITZACIÓ DE LA PREHISTÒRIA
A LA PENÍNSULA IBÈRICA

El senyor Bosch Gimpera ha donat en el mes de juny de 1918 un curs sobre «Assaig d'una sistematització de la Prehistòria a la Península Ibèrica», que ha format part de la sèrie de Cursos Monogràfics d'Alts Estudis i d'Intercanvi. Ha comprès dotze lliçons. Les projeccions que completaven cada lliçó permeteren formar-se idea precisa de la matèria que s'anava exposant.

Segons ens digué el senyor Bosch Gimpera, a la nostra Península el recull de material prehistòric hi ha estat activíssim, tant que avui a l'estudiar la Prehistòria ibèrica ens trobem amb una feina molt difícil i complexa. Una de les bases més fonamentals de la Prehistòria ibèrica la constitueix en els treballs fets pels portuguesos a les estacions prehistòriques de Portugal. Paral·lelament a aquestes investigacions se n'han fet algunes de notables a Espanya. Les principals han estat fetes pels germans Siret a la província d'Almeria. Cal citar també les investigacions a Guadajara i a Sòria portades a cap pel marquès de Cerralbo, les de Joan Cabré als Santuaris d'Andalusia, les de Schulten i les de la Comissió espanyola a Numància. I finalment citarem les investigacions de l'Institut d'Estudis Catalans que ha excavat sistematitzant-les algunes coves de Catalunya, aconseguint esclarir bastant el problema prehistòric que constitueixen, i que ha arribat a la sistematització del material de les Illes Balears i del Baix Aragó. Demés tenim treballs solts portats a cap per distints investigadors, tals com Vilanova i Piera, Cazorro, Vidal, Góngora, Mérida, etc. Es pot dir que actualment estem en una plena acti-

vitat d'investigació prehistòrica. Gairebé no hi ha any que el material prehistòric no s'enriqueixi amb noves troballes. Tot aquest material permet avui un coneixement molt precís de l'evolució de la nostra Prehistòria; però tot resta encara desordenat, falta una sistematització. A contribuir al treball de sistematització ha estat endreçat aquest curs. No cal oblidar que es tracta d'una matèria encara no sistematitzada, d'una matèria que sofreix una constant evolució i que per tant, no es pot fer altra cosa que agrupar tots els treballs coneguts i procedir d'una manera objectiva.

PERÍODE PALEOLÍTIC

El paleolític de la Península ha estat sistematitzat per H. Obermaier. Tan sols perquè el present assaig fos complet s'han exposat aquí els seus resultats. Per ço que respecte el dubtós problema de l'home terciari la Península Ibèrica ha aportat amb les excavacions a la vall d'Otta (Portugal) valiosos materials que han contribuït en gran manera a la seva aclaració. A la nostra Península del període prequelià no se n'ha trobat res. És cert que s'ha volgut afirmar l'assistència a ella de l'home prequelià, però tots els treballs que fins ara s'han fet per demostrar-ho han fracassat, ja que els jaciments més antics que hom hi ha trobat pertanyen a la època cheliana. Els jaciments més importants d'aquesta època són els de Torralba i el de Sant Isidre. Del període que-
lià tenim la cova del Castillo, les estacions de Sant Isidre, les de Puente Mocho i altres menys importants a Astúries i a Sòria. En la del Castillo s'hi troben també armes del període musterià. Aquest període el coneixem per un gran nombre d'estacions. En trobem material interessant al S. i al N. de la Península. Pertanyen a aquest període les primeres estacions prehistòriques que tenim a Catalunya. Les més notables són: Abric Romaní i Estació Agut. Del període musterià comencem a tenir restes de l'home prehistòric. Les característiques d'aquestes restes humanes fan suposar que aquesta raça primitiva s'acostava molt a la del

simi superior. A la Península en tenim dues restes: el crani neanderthaloide de Gibraltar i la mandíbula del mateix tipus que es va trobar incrustada a la terra dels terrenys molls de Banyoles. Amb el període musterià fineix el paleolític inferior i comença el paleolític superior. Les restes d'utillatge dels diferents períodes del paleolític inferior es redueixen a tipus molt senzills. El principal és el de la destal de mà de forma amigdaloide. Durant el paleolític superior es marquen dos grans centres de cultura: un, que es pot anomenar europeu, que ocupa la part N. de la Península (Cantàbria i Catalunya) i que es divideix en orinyacià, solutrià i magdalenian; i un altre, l'africà, que ocupa el rest de la Península i que desenrotllà la civilització capsiana caracteritzada pels petits sílexs o microlits que es repeteixen per igual en totes les estacions. L'orinyacià el tenim representat a les coves del Castillo, Hornos de la Peña i Camargo. L'utillatge trobat en aquestes coves correspon a l'utillatge més típic que hom troba d'aquest període en altres països d'Europa. Del solutrià tenim dues estacions molt importants: la de Cueto de la Mina i la de Sant Julià de Ramis. Així com el solutrià està molt ben representat, el magdalenian és molt pobre. S'estén pel N. d'Espanya i per Catalunya on tenim el jaciment d'Abric Romani, el segon de Sant Julià de Ramis i el de la Vora Gran d'En Carreres. Les principals estacions de cultura capsiana les trobem a València, Almeria i Aragó prop d'Albarracín. La cultura del paleolític superior marca un gran avenç sobre la del paleolític inferior. L'utillatge és més complicat i perfecte i apareixen les pintures i gravats murals i els gravats en os. El crani trobat a Camargo és la única troballa important a la Península Ibèrica de l'home del paleolític superior.

ART QUATERNARI

La nostra Península ens ofereix nombroses mostres de l'art quaternari. Els gravats en os que s'han trobat a les estacions cantàbriques, principalment els fragments gravats de la cova

d'Altamira, han servit per fixar la cronologia de les pintures rupestres. En l'art rupestre de la Península es mostren dues regions que corresponen a les dues cultures del paleolític superior. Una franco-cantàbrica, al N. de la Península i una altra que s'estén per l'E. i S. d'Espanya. La primera està emparentada amb el migdia de França i es caracteritza pel naturalisme i per la representació quasi exclusiva d'animals. Es desenrotllà en diverses fases successives que hom pot estudiar mercès als gravats i pintures d'algunes coves. De l'orinyacià antic tenim siluetes en grcc i negre, i gravats d'un art encara molt primitiu. En l'orinyacià superior els dibuixos comencen a tenir una silueta més esvelta i es van acostant al màxim de la perfecció. Cap a la fi de l'orinyacià s'adquireix el costum de dibuixar les figures amb ombres. Ja a dintre del magdalenian aquest costum s'accentua més i més i els dibuixos es van perfeccionant fins arribar a la última fase de l'art rupestre. En aquest període els gravats són fets aprofitant tots els progressos de la tintura. Els diferents detalls anatòmics s'interpreten mitjançant línies tènues i es produeix un policromat de gran perfecció. L'art franco-cantàbric de la Península no tractava de reproduir escenes, sinó d'acumular figures d'animals. Sens dubte tenia un objecte religiós o màgic. Els franco-cantàbrics decoraven els llocs més profunds i foscos, en canvi a la regió E. i S. de la Península les manifestacions de l'art es solen trobar en coves poc profundes o en roques a l'aire lliure. Llurs representacions són generalment figures humanes molt estilitzades combinades quasi sempre amb escenes de lluita o de caça, cosa completament desconeguda a la regió franco-cantàbrica. Una altra novetat d'aquest art és la representació de danses de dones al voltant d'una mena de sàtir. Per les manifestacions d'aquest art ens ha estat possible fer-nos càrrec del vestuari dels homes quaternaris. Els homes estan representats completament nus amb un ornament a les cames i als colzes semblant als que solen usar els salvatges actuals i a voltes ornaments de plomes al cap. Les dones van amb el pit descobert i vesteixen

unes llargues faldilles. Un problema interessant i difícil de resoldre és el de la cronologia de les pintures rupestres de la regió S. i E. de la Península. Aquestes pintures, el mateix que les de la regió franco-cantàbrica, s'han fet entrar, per la presència a Cogul d'una representació de bòvid que s'ha suposat un bisó (animal quaternari), en el període quaternari. En aquestes, però, les característiques del bisó no s'hi mostren amb gaire claredat, pel que és molt possible que amb el temps i mitjançant noves troballes hom constati que són de cronologia posterior.

ÈPOCA DE TRANSICIÓ

A l'època de transició del paleolític al neolític es desenrotllà la civilització anomenada aziliana, civilització que sembla ésser una barreja d'elements capsians i magdalenians i que trobem representada en el N. i SE. de la Península. Aquesta civilització es caracteritza, a part d'altres coses que no trobem a la Península, per petits sílexs anomenats rascadors, per petites fulles que solen tenir forma geomètrica i sobretot per arpons de tipus semblants als del període magdalenianà encara que més toscos. A l'Occident de la Península, a la vall del Tajo, trobem *kiökkenmoeddings*, grans acumulacions de les desferres dels homes pescadors entre les quals apareixen sílexs de tipus azilià-tardenoisià.

Aques ttipus d'estació en el N. d'Europa i al N. i part del C. de França, on es coneix amb el nom de cultura campinyiana (de l'estació de Campigny), representa els començos del neolític. Aquí, però les seves característiques són les destrals de sílex, alguns petits sílexs que recorden formes paleolítiques i l'aparició de la ceràmica amb restes de vasos fets a mà, de fang molt groller i de forma més o menys esfèrica allargada. Hom suposa contemporànies del campinyià i dels *kiökkenmoeddings* nòrdics les estacions que H. Obermaier anomena de cultura asturiana. L'utilatge que en elles es troba consisteix en destrals tallades d'un palet de quarsita.

A la nostra Península després d'aquestes estacions asturianes no hi trobem estacions fins a últims del neolític ja molt avançat i no hi podem seguir l'evolució cultural d'aquesta època més que per les pintures i els gravats rupestres. Avui mercès a haver trobat pintures en monuments propis del neolític i llurs representacions en objectes neolítics i eneolítics, té un factor per suposar que l'art rupestre neolític es desenrotllà també dintre d'aquests períodes. Les figures del període neolític són més esquemàtiques i menys expressives que les del paleolític. Les estacions amb pintures i gravats rupestres neolítics més importants són: Laguna de la Janda, Cueva de la Graja, La Pileta, Aldeaquemada, Torre de Hércules, Laja de los Hierros, etc., a l'eneolític i potser fins a l'eneolític del qual són segurament les pintures de Peñatú.

CULTURA MEGALÍTICA

És impossible estudiar l'evolució de la civilització neolítica de la Península Ibèrica des de les estacions de cultura asturiana. Tots els intents, que s'han fet per pujar la data dels megalits i d'altres fenòmens neolítics fins als començaments del neolític es pot dir que han fracassat. Ens hem doncs de resignar a veure en l'evolució de la cultura neolítica de la península una llacuna que potser noves excavacions aconseguiran omplir. Des del neolític ja molt avançat podem seguir l'evolució de la nostra Prehistòria fins als principis de l'Edat del bronze per un gran nombre de fenòmens que la relacionen amb la general d'Europa. En primer lloc tenim els monuments megalítics; monuments sepulcrales que formen la varietat més important de la nostra Prehistòria. Al mateix temps que les diferents formes de megalits tenim també una civilització que va progressant fins a la cultura predominant del final de l'eneolític i que ens apareix amb els sepulcres de cúpula. Hem de confessar que els portuguesos es poden felicitar d'haver portat a cap un treball molt extens i de gran vàlua per la nostra Prehistòria amb l'excavació de llurs megalits. A Cata-

lunya tot just ara podem començar a establir les fases d'aquesta evolució.

El primer període de la civilització megalítica correspon al neolític final i està representat pels dòlmens, sepulcres de molta grandària formats per diverses pedres tapades per una altra de plana i de planta quadrangular o poligonal. El seu nucli és a Portugal on trobem els nomenats Orca do Outeiro do Rato, Pedra dos Mouros, Alvao, etc. És possible que alguns dòlmens de Galícia i fins de Catalunya, sobretot els de la Cabana Arqueta i Font del Roure (Espolla), siguin d'aquest temps primitiu. En la resta de la Península no podem assegurar de cap que hi pertanyi. Quasi tots corresponen al temps en què ja es començava a conèixer el metall. El material dels primers dòlmens correspon a un tipus de civilització molt primitiva. Es redueix quasi bé sempre a destrals de pedra poc polimentades, útils de sílex no molt ben treballats, terrissa grollera de formes molt senzilles i sense decoracions.

En l'eneolític portuguès podem distingir-hi dos períodes: eneolític inicial i eneolític final. En l'eneolític inicial s'hi marquen dos graus: A i B. Del grau A, tenim els sepulcres nomenats Cumieira, Cabeço dos Moinhos, Carniçosas (Portugal). El material consisteix en destrals semblants a les dels sepulcres anteriors encara que més ben treballades, ganivets i puntes de sageta de sílexs triangulars, ceràmica molt grollera i sense ornamentacions o amb ornamentacions molt senzilles, collars de perles, de pedra, etc. El grup nomenat B, està integrat entre altres pels sepulcres de Monte Abrão, Nora, Folha das Barradas, etc. Aquests sepulcres segueixen essent sepulcres de corredor i en alguns casos comencen a ésser galeries cobertes, forma que impera en el ple eneolític. El material és ja més complicat i s'hi comença a veure les característiques que han de portar al ple eneolític. A les puntes de sageta s'hi va formant un peduncle per unir la sageta al mànec. Es comencen a fer altres objectes de sílex, tals com punyals i alabardes, i s'introdueix l'ús d'uns botons d'os amb dos forats;

forats que no perforen tot l'objecte, sinó que tenen una curiosa secció en forma de V. Apareixen també cilindres i cons de pedra calcària, plaques de pissarra amb figures humanes gravades molt estilitzades i nombrosos objectes d'ornamentació. La ceràmica és encara molt grollera i amb decoracions molt pobres.

En el ple eneolític tenim una civilització molt semblant a l'anterior, però en la qual ja es comença a usar el coure i l'or. En aquest període les formes de les necròpolis han arribat al més perfecte grau d'evolució. Trobem sepulcres de cúpula, galeries cobertes i sepulcres de corredor. Els monuments més interessants d'aquest període són: Marcella, Monge, Seixo, Alcalà, etc. El material és ja més refinat i perfecte. El treball del sílex és molt acurat. Les destrals són de pedres fines i de millor poliment que les del període anterior. Les sagetes de sílex arriben a llur màxima perfecció. La ceràmica comença a presentar les característiques del principi de l'evolució que ha de portar a l'Edat del bronze i a més es troba la ceràmica del vas campaniforme. Abunden les plaquetes de pissarra i els objectes d'os i per últim ens apareix el metall ja bastant ben treballat.

Aquesta civilització megalítica del ple eneolític s'estén per tota la Península Ibèrica amb una cultura semblant, però amb curioses variants locals per exemple a Extremadura, Andalusia, Navarra, Catalunya, etc.

A Catalunya trobem una sèrie de galeries cobertes molt semblants a les de França. Les principals són les de Romanyà de la Selva, les de Llanera i el dolmen de la Serra de l'Arca d'Aiguafreda. El material està compost de puntes de sageta de sílex molt ben acabades, punxons de coure, collars d'ambre i ceràmica amb incisions i de tipus semblant al del vas campaniforme.

Demés cal assenyalar a Catalunya (dolmen del mas del Boix del Brull, dolmen de Cornet, etc.) i a Navarra (monuments de la regió de l'Aralar) un altre tipus de sepulcre eneolític que sembla evolucionar cap a la cista, forma característica de l'Edat del bronze i que s'ha format per l'evolució del tipus de la galeria

coberta. Aquest tipus de cista continua a principis de l'Edat del bronze.

La civilització megalítica de la Península Ibèrica hom la pot explicar sense fer-hi intervenir elements estrangers. Sembla que el tipus dels megalits constitueix quelcom que s'ha produït en la nostra Península des d'on s'ha estès per les altres terres. Primerament el trobem a Portugal i després es va estenent d'Occident a Orient. Hi ha moltes raons per suposar que els megalits francesos són fills dels de Portugal i no dels d'Escandinàvia com asseguren alguns autors.

LES COVES

Les coves es poden agrupar en tres períodes diferents: el neolític, l'eneolític i el bronze. La cultura de les coves es mostra paral·lela a la dels megalits, però té una cosa original: la ceràmica, que presenta unes decoracions molt més riques i perfectes. Les coves aprofitables per la sistematització són poques. Les més interessants les trobem a Andalusia, Alacant, Catalunya, Segòvia, Extremadura, Astúries, Portugal, etc.

Les més importants del neolític final són: Murciélagos, Mujer, Lóbrega, Rialp, Negra, Rocafesa, Tartareu, etc. El material consisteix en destrals poc polides, ganivets i puntes de fletxa de sílex, punxons d'os, culleres de fusta, ceràmica amb decoracions de solcs i de faixes paral·leles o amb gravats de relleu, propis de l'art de les de Catalunya, i braçalets de conxa, cosa molt típica del final del neolític. A la cova dels Murciélagos (Albunyol) a més del material descrit s'hi van trobar molts cadàvers embolcallats amb vestits d'espart. Un d'ells portava en el front una diadema d'or treballat a cops de martell.

L'eneolític inicial està representat en les coves de los Tollos, del Tesoro, d'Albalate, d'Alcobaça i del Fòric (Os de Balaguer). El material consisteix en puntes de sageta d'un tipus molt perfecte, sílex molt refinats i de formes molt capritxoses, ceràmica

molt semblant a la de les coves del neolític final, anells d'os, punxons de coure, etc.

Del ple eneolític trobem un grup de coves molt interessant a Portugal (Cascaes, Cesareda, Furadouro, Alcobaça, etc.) i un a Catalunya (Can Sant Vicents, a Sant Julià de Ramis, Joan d'Os de Tartareu, Cova Fonda de Salamó, etc.). A més en trobem un nucli molt important a Sòria en el qual es desenrotllà la cultura del vas campaniforme. El grup integrat per les coves portugueses ens dóna una civilització molt semblant a la dels megalits. Hom hi troba ganivets de sílex, puntes de sageta amb el peduncle molt ben format, plaquetes de pissarra, perles d'ambre, agulles d'os, destrals de pedra molt ben polimentada, cilindres de calcària, punyalets de coure, objectes d'os amb caps humans, petits ídols de pedra que imiten grollerament la figura humana, ceràmica semblant a la dels altres períodes i alguna mostra de la terrissa nomenada de Cienpozuelos o del vas campaniforme. El material trobat a les coves de Catalunya consisteix en puntes de sageta de sílex molt perfectes, punxons de sílex i de coure, destrals de coure de tipus trapezoidal, ceràmica decorada amb cordons i mugronets, puntes de banya de cèrvol, cranis d'animals, etc. A Portugal al costat de les coves naturals tenim les artificials de Palmella; coves que imiten la forma dels últims megalits i que es desenrotllaren amb una civilització molt semblant a la de les coves naturals.

Podem afirmar que tota la civilització de les coves de la Península Ibèrica té una evolució paral·lela amb variants locals, i que el mateix que la dels monuments megalítics i la dels poblats es desenrotlla sense interrupció. D'això en tenim un exemple a Catalunya amb la cova de l'Or (Santa Creu d'Olorde) on si bé és cert que no s'hi troba encara coure ni bronze hi apareix ja la ceràmica típica d'El Argar pròpia de l'Edat del bronze.

ELS POBLATS

Un altre fenomen cultural d'aquesta època és el dels poblats, llocs on trobem una cultura i una evolució molt semblant a la dels megalits i a la de les coves. No ens hem d'estendre en consideracions sobre les característiques de cada període; tan sols parlarem de la cultura dels poblats de la província d'Almeria que són els únics que ens donen una civilització continua i que presenten un caràcter regional. Del neolític final tenim dos poblats molt típics; els del Garcel i els de Tres Cabezos (Província d'Almeria). Aquests poblats es troben situats en el cim de petits turons. El material que s'hi troba és pobre. Consisteix en destrals, puntes de sageta i fulles de ganivet de sílex mal tallat, ceràmica molt grollera, feta a mà i en general sense decoracions, (ídols de pedra), etc. A Portugal tenim els poblats de Licea amb material molt semblant al d'Almeria, i a Catalunya tenim els poblats de Sabadell i els de Caldes de Malavella.

En l'eneolític inicial també és possible distingir-hi els dos subperíodes A i B. El primer està representat pel poblats de La Gerundia (Província d'Almeria). El material és més perfecte que el dels poblats anteriors. Hom hi troba ja sagetes amb peduncle i braçalets de coure exactament iguals que els de les coves de l'eneolític inicial. El grup B està representat pels poblats de Parazuelos i Campos (Província d'Almeria). El material es va perfeccionant. Es troben destrals molt polimentades, puntes de sageta de tipus ja formats, punxons d'os, braçalets de coure, ceràmica amb incisions, etc.

En el poblats de los Campos hi tenim un material molt perfecte, tant, que quasi es podria fixar en el ple eneolític, període que el tenim representat pels poblats de Los Millares i d'Almizaraque (Província d'Almeria). El primer s'aixeca damunt d'un turó i ens ofereix un tipus de poblats molt perfecte. Té una curiosa canalització d'aigua i unes obres de defensa que consisteixen en una fossa que dóna la volta al poblats, i en una petita

elevació en la qual hi ha unes muralles circulars. Prop hi ha la necròpolis amb sepulcres de corredor i de cúpula, amb material idèntic al del poblat. El material és molt perfecte. Consisteix en destrals de pedra molt fina, puntes de sageta, alabardes, punyals i crosses de sílex, falanges d'os generalment decorades amb uns ulls molt estilitzats, plaquetes de pissarra sense decoració i més tosques que les de Portugal, ídols de forma humana, perles d'ambre i de pedres verdes, vasos d'alabastre amb relleus i vasos pintats (novetat del ple eneolític d'Almeria), ceràmica decorada amb figures molt estilitzades, vasos campaniformes, una gran varietat d'objectes de metall i alguns objectes que semblen provar un comerç amb altres països, tals com pintes de marfil d'hipopòtam, etc.

Estudiant la civilització eneolítica de Portugal i d'Almeria hom té la sensació que son dues civilitzacions diferents, desenrotllades independentment l'una de l'altra, i amb les seves característiques pròpies.

SEPULCRES NO MEGALÍTICS

Els sepulcres no megalítics són sepultures cavades en el sòl o bé fetes aprofitant les esclètxes de les roques. En l'evolució d'aquests sepulcres s'hi marca els mateixos graus que en la dels altres fenòmens culturals d'aquesta època. Del neolític final en tenim un grup a Huelva (Encinasola), un al centre d'Espanya prop de la província de Sòria (El Sabinar), un a Almeria (Palaces) i un a Catalunya (Les Piles de Santa Coloma de Queralt). El material trobat a tots aquests sepulcres és molt semblant al dels fenòmens culturals vistos anteriorment: destrals poc polimentades, puntes de sageta i de ganivet de sílex, ceràmica bastant grollera, etc.

Les necròpolis més curioses de l'eneolític inicial són: La Pernera i Puerto Blanco on trobem un sepulcre de planta ovalada revestida de pedretes petites que formen una mena de parets (començ d'un tipus de cista). Aquest tipus de sepulcre el trobem

també a Santa Maria de Miralles de Catalunya. El material consisteix en destrals molt ben polimentades, una gran varietat d'objectes de sílex, puntes de sageta de formes molt regulars i grans de collars de pedra verdosa. A Catalunya (Vilassar, Badalona, Vilanova, etc.) tenim un grup de sepultures en forma de fosses cavades en el sòl i amb una pedra drete per indicar la presència de la sepultura. El material que s'hi troba és semblant al de Santa Maria de Miralles, sortin-thi a més un gran vas. Per les puntes de sageta del sepulcre de Puerto Blanco abans citat i que representen el mateix grau de cultura dels sepulcres catalans s'han col·locat aquests al final del subperíode B, de l'eneolític inicial.

Els sepulcres més interessants del ple eneolític els tenim a Carmona i Ciempozuelos. Consisteixen en fosses i cavitats cavades en el sòl en el fons de les quals es troben les despulles dels morts junt amb puntes de sílex, objectes de coure i una gran quantitat de terrissa del tipus del vas campaniforme.

EL VAS CAMPANIFORME

Amb això acabem la investigació de l'evolució del ple eneolític. Hom s'imagina la civilització d'aquest període com integrada per grans nuclis culturals que estenien la seva influència a les altres regions. Un dels fenòmens regionals que més es va estendre és el del vas campaniforme. Aquest fenomen naix al mateix centre de la Península i s'estén pel restant de la mateixa i fins per altres països d'Europa. Tots els vasos campaniformes de la Península, fora dels del centre i els de Portugal, tenen el caràcter d'una cosa forastera. Els de Catalunya, per exemple, són molt grollers i amb les decoracions molt pobres. El vas campaniforme és un fenomen cultural que ens estableix la contemporaneïtat del període eneolític de la Península Ibèrica amb el de les altres regions d'Europa i que ens ha servit per fixar l'any 2500 a. J. C. com a moment final del ple eneolític.

EDAT DEL BRONZE

Durant el període de la transició a l'Edat del bronze es desenrotllà una civilització que s'inicià a Almeria, que s'estengué amb gran uniformitat per tota la Península i que es coneix amb el nom de cultura d'El Argar.

Les estacions més interessants del grau inicial o de transició des de l'eneolític són: Lugarico Viejo i Fuente Bermeja (Província d'Almeria). L'utilatge principal és tot ell de coure. La ceràmica és decorada amb senzill zig-zag; les formes són també senzillíssimes i semblants a les que després han d'ésser el tipus de la cultura d'El Argar. L'estació de Fuente Bermeja té un sepulcre amb la cista clàssica de la cultura d'El Argar. Si no fos per la pobresa dels objectes de coure i de bronze podríem col·locar-los als principis de l'Edat del bronze.

Aquest període el coneixem per mants poblats amb llurs necròpolis. Els més característics són: El Argar (poblat que ha donat nom a la cultura desenrotllada durant aquest període), Ifre, Campos, El Oficio, etc. En aquests poblats les cases estan fetes amb molta perfecció. Hi abunden sobretot els objectes de metall de tipus molt ben formats: destrals, puntes de sageta, punyalets, espases, alabardes, punxons, etc. La ceràmica és molt perfecta. Els tipus principals són: els casquets esfèrics, les copes, els vasos de panxa esfèrica i el vas de fons esfèric i parets còniques. Aquesta terrissa es repeteix a totes les estacions argàriques de la Península, i és una de les espècies més característiques de la ceràmica prehistòrica. D'aquesta època tenim diversos tipus de sepultures: les cistes fetes amb cinc lloses, les sepultures en grans gerres d'inhumació i els sepulcres d'incineració. Al costat del cadàver hom troba un vas que conté aliments, armes i objectes d'ornamentació.

Aquesta civilització s'estén per tota la Península, però s'adapta a les formes sepulcral de les regions en què penetra. A Portugal, per exemple, al costat de les cistes de tipus argàric hi

ha altres tipus de cista derivats dels últims megalits, principalment de la galeria coberta. La cambra del sepulcre de corredor fent-se angular va acabar confonent-se amb el corredor, ço que és la galeria coberta, de la qual n'han sortit les cistes de tipus variats que hom troba a Portugal. Les estacions més interessants de Portugal són: La necròpoli de Castro Marim, els sepulcres d'Odemira, etc. El material és molt pobre i fa l'efecte d'ésser el resultat d'una civilització provinciana.

A Catalunya aquesta civilització la coneixem principalment per les cistes de la comarca de Solsona, pel sepulcre de l'Auritori de Guissona i per la cova de Santa Creu d'Olorde. El material trobat és molt pobre. Es redueix a la típica ceràmica d'El Argar i a alguns objectes de metall. Un altre nucli cultural d'aquesta civilització el tenim a Mallorca. Les principals estacions mallorquines de cultura argàrica són: les coves de Santa Maria i Santa Margarida. En elles hi trobem alguns vasos de tipus cònic precedent d'un tipus que abunda molt en l'època avançada del bronze i que és característic de la cultura dels talaiots.

La civilització argàrica ens planteja tres problemes molt interessants: El de l'origen de la cista argàrica, el de l'ús del metall a la Península Ibèrica i el de l'explotació de les mines de coure.

La cista argàrica té un precedent en els sepulcres no megalítics de Puerto Blanco i de Santa Maria de Miralles (ple eneolític). Aquest precedent no megalític de la cista argàrica fa suposar que aquestes cistes constitueixen un fenomen deslligat del tot de la civilització megalítica. A més l'extraordinària originalitat de l'evolució de la cultura d'Almeria ens sembla confirmar també aquest origen no megalític de la cista argàrica, la qual es desenrotlla paral·lelament a l'altre tipus d'origen megalític.

Durant el període eneolític trobem a la Península diferents cercles de cultura; cercles que podríem reduir a tres: el d'Occident (cultura megalítica), el del SE., i el del centre (cultura de les coves). Aquests cercles de cultura sostenien relacions i s'enviaven influències, però guardaven sempre una certa personalitat. A la

província d'Almeria, per exemple, ens apareix el coure en forma d'escòries junt amb un material típic del neolític final i es troba regularment durant tot l'eneolític inicial. En canvi a Portugal no trobem metall fins al ple eneolític, en els sepulcres de corredor i amb objectes molt perfectes. Això sembla indicar-nos que a Almeria es conegué el coure més aviat que a Portugal i ens explica el perquè en el principi del bronze la cultura d'Almeria es va imposar per tota la Península, en imposar-se també l'ús d'aquell metall.

S'han trobat restes de mines prehistòriques a Astúries, Almeria, Portugal, Extremadura, Huelva, etc. Aquestes mines consisteixen en pous i galeries en els quals es troben restes de les eines que s'usaven per extraure el mineral: martells de pedra o de banya, escales, teies, etc. En les mines d'El Aramo (Astúries), s'hi ha trobat alguna destal de coure de tipus argàric. Això fa suposar que les mines del S. i E., principalment les d'Almeria es degueren explotar en el període eneolític i que les del N. i potser les de Portugal no s'explotaren fins als principis de l'Edat del bronze.

La civilització que es desenrotllà a la nostra Península durant la plena Edat del bronze és una civilització molt pobre. D'aquest període manquem en absolut de nuclis culturals i tan sols el coneixem per troballes soltes que, per la semblança que tenen amb les de la cultura europea, ens permeten seguir l'evolució d'aquest període fins a l'Edat del ferre. D'aquest temps tenim una gran varietat de destrals, puntes de sageta, punyalets, espases, etc. Les destrals evolucionen des del tipus de destral plana fins al tipus amb aletes i al del palstave i de la destral plana amb apèndixs laterals. Aquest tipus de destral és propi exclusivament de l'Occident d'Europa.

Al principi del bronze les espases tenien una forma molt senzilla, no eren sinó un allargament del punyal triangular. A la fi d'aquesta Edat, aproximadament uns 1000 anys a. J. C., adquireixen formes molt perfectes. A això es redueixen les troballes que tenim de la plena Edat del bronze. Amb elles no podem

seguir una evolució; tan sols podem constatar que s'identifiquen amb les del cercle de cultura que es va desenrotllar a l'Occident d'Europa amb completa independència de la cultura del N.

TALAIOTS I NAVETES

La cultura dels talaiots i de les navetes ens és molt poc coneguda. El seu origen i la seva cronologia constitueixen un dels problemes més interessants de la nostra Prehistòria. La hipòtesi que fins ara ha gaudit de més acceptació és la que suposa aquests monuments com una branca de la civilització megalítica. Avui mercès a excavacions als monuments de les Balears i als semblants de Sardenya s'ha pogut comprovar que la cultura dels talaiots i de les navetes és completament estranya a la dels monuments megalítics, i s'ha concebut la possibilitat que sigui el resultat de l'evolució local de la cultura argàrica que trobarem a les coves de Santa Maria i Santa Margarida de Mallorca. Les coses més típiques que hom troba als talaiots són uns vasos de forma cònica i uns collars de bronze comparables als que caracteritzen els principis de l'Edat del bronze. En un grup de navetes excavades per l'Institut d'Estudis Catalans, junt amb la ceràmica típica s'hi han trobat alguns objectes de bronze que permeten fixar la cronologia. Aquests objectes són: destrals planes de bronze, semblants a les argàriques però molt més massisses, fetes amb doble motllo, anelles, dues escarpes, cosa no coneguda en el període d'El Argar, i un punyal de forma impròpia de la cultura argàrica i que es pot situar en el últim període de l'Edat del bronze.

Un altre problema interessant de la Prehistòria mallorquina és el de les relacions dels egeus amb les Balears. La única cosa que provaria aquestes relacions és la troballa a les Balears d'uns vasos que els alemanys en diuen SCHNABELKANNE, vasos amb un gran bec, que solen tenir decoracions de ratlles pintades amb vermell i que són característics de la civilització egea. També s'han pres com influenciades per la cultura micènica les anomenades mu-

ralles ciclòpees. La tècnica d'aquestes muralles realment pot comparar-se a la de les muralles ciclòpees de Grècia. Però això sol no permet establir un paral·lelisme ja que totes les parets dels poblats ibèrics tenen a primera vista aquest caràcter ciclòpic. El més versemblant és suposar que el caràcter groller de les muralles ciclòpees és propi de les construccions primitives i que aquestes muralles no són altra cosa que murs ibèrics.

Ens queda encara per resoldre l'origen dels taurs de Costig; taurs que s'han comparat amb les representacions de braus cretenses i micèniques i que s'han considerat com el resultat d'una influència oriental en el Mediterrà. Sembla, però, que malgrat aquesta influència oriental que s'hi ha volgut veure el més probable és que es tracti de manifestacions de l'art romà. El mateix es pot dir d'unes figuretes de bronze que es troben adherides en una mena de regatons del mateix metall.

MARIA MONTANER

(Seguirà)

DOCUMENTS I INFORMACIONS

ESCOLES LOCALS D'INDÚSTRIES

Les línies generals de l'acord sobre projecte d'Escoles de Comerç, aprovat per l'Assemblea en la seva darrera reunió, poden inspirar-nos per analogia les d'un projecte d'Escoles locals d'Indústries. També aquí cal tenir en compte a la vegada el desig manifestat per les localitats, la limitació dels mitjans amb què pot comptar-se, i la conveniència de col·locar aquestes noves institucions en condicions tals que els beneficis d'elles puguin ésser aprofitats fins per les classes socials més humils, àdhuc les ja ocupades pel treball retribuït, de conformitat amb la tendència popular de la Mancomunitat de Catalunya, que, com aleshores es deia, és la institució de govern general més democràtica de tota Europa.

Una diferència essencial es presenta, però, entre el pla general d'aquelles fundacions i l'adoptable, en les que són objecte de la present proposició d'acord. I és que aquí ja no és necessària com aleshores la creació d'un centre especial de formació del personal que hagi d'ocupar-se en l'ensenyament. Els instituts de formació tècnica creats per la Diputació de Barcelona i pel Patronat de l'Escola Industrial, amb la forta cooperació moltes vegades dels industrials mateixos i d'altres elements econòmics, constitueixen ja seminari suficient per a la satisfacció de les necessitats que les Escoles locals d'Indústries vinguin a crear entre nosaltres. Progressivament, a mesura que avancem en la nostra tasca, podem ja recolzar-nos sobre la tasca feta anteriorment, i trobem en ella facilitats; ja no és indispensable, en l'obra de la renovació docent de Catalunya, com ho era fa alguns anys encara, crear organismes amb totes les seves peces i roturar, per dir-ho així, terrenys que encara no havien conegut el cultiu.

Un altre punt d'especialitat del projecte que segueix, és el d'haver-se atès en ell i resolt (encara que sigui d'una manera embriònaria i necessitada d'ampliació ulterior) el problema que representa a Catalunya la manca d'un període d'instrucció general que corres-

pongui a aquell que en altres països és conegut amb el nom d'*Ensenyament primari superior* i en alguns països amb el de *Grammar-Grades*. Entre el primer ensenyament, sovint mal desenrotllat o mal aprofitat, i l'entrada a les Escoles professionals, resta un període que en les carreres de constitució econòmica burgesa, s'omple amb l'anomenat Ensenyament secundari o Batxillerat, que proporciona una cultura general en un nivell superior al de l'Escola. Pel temps que suposen aquests estudis, per les despeses de la seva prossecució, pel caràcter mateix de les disciplines que en ells es cursen, ells són generalment inassequibles als joves de les classes populars que es destinen a les arts i als oficis, al comerç, a l'agricultura o a les indústries. Però és evident que hi ha un fort interès de cultura pública que els pertanyents a aquestes classes socials no quedin reduïts, en la llur formació d'homes i de ciutadans, al nivell mínim que l'ensenyament primari representa. Una exigència pràctica, en el curs dels mateixos estudis, ve a afegir-se a aquesta necessitat: els alumnes que ingressen en les Escoles especials professionals no estan generalment en condicions, per manca d'una base científica general, d'entendre els ensenyaments d'aplicació tècnica.

Això ha fet pensar al Consell de la Mancomunitat de Catalunya en la conveniència d'introduir, en cada Escola local d'Indústries, un període preparatori, destinat a una formació científica i humana general, que pugui servir també de preparació a l'entrada a altres Escoles, com les de Comerç, Agricultura, Bells Oficis, Bibliotecàries i altres. Aquest període, per exigències del moment i atenent a la realitat social que ens envolta i al caràcter d'urgència amb què moltes vegades es presenta l'orientació professional, que s'han deixat transcórrer sense decisió alguns anys de l'adolescència, apareix en el nostre projecte com reduïble al temps d'un any, en el cas d'alumnes aprofitats o ben dotats d'una certa preparació anterior; però es presenta, de tota manera, ordenat en tres graus, que hi haurà aventatge que els alumnes que disposin de temps per fer-ho segueixin ordenadament i completament, posant en aquest aprenentatge alguna detenció.

Així instaurarem a Catalunya, en forma d'una secció preparatòria d'Escoles locals d'Indústries, el germen d'una manera de Batxillerat curt, amb el caràcter d'ensenyament secundari democràtic, destinat

directament a aquells que, sense voler o poder emprendre els estudis del Batxillerat acadèmic i oficial, necessiten, però, completar els coneixements adquirits (o potser no adquirits) a l'Escola primària, abans d'entrar en l'estudi d'una preparació professional especialitzada. Mes com en aquest punt no ens trobem amb les facilitats que remarcàvem en allò que és referent a la part tècnica de l'ensenyament d'aquelles Escoles, sobre la formació del personal docent, creiem indispensable, anàlogament a l'acordat en son dia respecte a les Escoles de Comerç, la institució d'un petit organisme central destinat a satisfer aquella exigència. El pla complet, matèria d'aquest projecte, comporta, doncs, l'establiment d'Escoles locals d'Indústries, amb una secció preparatòria també cada una i amb un organisme central de formació docent, destinat a la preparació del personal d'aquestes darreres seccions.

Aquestes institucions haurien d'instaurar-se repartint-les entre les localitats de Catalunya que ho sol·licitessin, adoptant aquí encara el principi aplicat en la implantació de les Biblioteques populars i de les Escoles de Comerç. L'experiència demostra que rendeixen bons fruits aquestes institucions, situades en llocs que en tenen veritablement el desig amb algun sacrifici. Quan, en canvi, una millora així s'obté com a present purament gratuït, es dona poc valor a aquest regal, i sense massa de penediment se'l deixa després decaure. El fet d'aquesta aportació i relatiu sacrifici per part de les localitats, donà a la vegada una base de gran objecció al repartiment entre elles dels beneficis d'institucions així. Sense el qual, el criteri fóra potser arbitrari i massa sotmès a forces d'ordre diferent. Creiem, doncs, que la concessió d'Escoles locals d'Indústries entre les diferents localitats de Catalunya hauria de fer-se en virtut d'una convocatòria anual i d'un concurs de condicions iguals a les exigides dins els concursos per la concessió d'Escoles de Comerç. Quant a l'establiment de formació docent destinat a la preparació del personal de les primeres seccions d'aquestes Escoles, és natural que s'instal·li a Barcelona, sobretot tenint en compte l'aventatge de l'aprofitaemnt dels centres que ja existeixen per fundació de la Mancomunitat o de la Diputació.

L'organització interior de les Escoles locals d'Indústries pot pendre per tipus i seguir, en les línies generals, l'Escola Elemental del

Treball de Barcelona en allò que es refereix a l'aspecte i als mètodes aprovats per la Mancomunitat; respecte de les Escoles de Comerç en allò que es refereix a l'aspecte pedagògic. El detall d'aquesta adaptació pot deixar-se per estudis ulteriors, molt principalment pels Estatuts, diferents en cada cas, que es plantegin al començament del viure de cada Escola.

Tenint en compte les consideracions anteriors, l'Assemblea, en reunió del 30 de novembre, adoptà els següents acords:

1.º El Consell Permanent procedirà a l'organització d'Escoles d'Indústries que ho sol·licitin i que n'obtinguin la concessió, mitjançant un concurs sotmès a bases anàlogues a les aprovades per les Escoles de Comerç.

2.º Cada Escola local d'Indústries compendrà dues seccions:

a) Una d'educació general i preparatòria a l'ingrés a la secció següent.

b) Una secció elemental d'ensenyament d'Indústries, paral·lela a la secció elemental de les Escoles de Comerç aprovades en Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya en novembre de 1916.

A més, organitzarà, el Consell Permanent, una Escola de professors especials, amb l'encàrrec de formar el personal per a la primera secció d'aquestes institucions docents.

3.º L'organització de les seccions d'educació general haurà de fer-se d'acord amb les següents condicions:

a) L'ensenyament serà dividit en tres graus: un de complement de l'ensenyament primari, un altre de formació general i un tercer de preparació especial. Els Professors de cada secció podran autoritzar la reunió d'aquests tres períodes en un sol any.

b) Cada Escola haurà de tenir com a mínimum quatre Professors, distribuïts per grups d'especialitats. El sou mínim dels Professors serà de dues mil cinc centes pessetes anuals. El professorat haurà d'ésser reclutat entre els mestres i mestresses públics, els llicenciats en Filosofia o Ciències i les bibliotecàries de la Mancomunitat que s'avinguin a seguir dos cursos en l'Escola de Professors especials que s'autoritza en el tercer apartat de la base segona, i seran designats per nomenament directe del Consell Permanent.

4.º L'organització de les seccions especials dins les Escoles locals d'Indústries haurà de fer-se d'acord amb les següents condicions:

a) Els ensenyaments a establir a cada Escola seran determinats pel Consell Permanent, vista la petició que les localitats facin en el concurs respectiu, i previ informe de la Direcció Pública d'Instrucció de la Mancomunitat.

b) Cada ensenyament ha d'ésser organitzat especialment i haurà de tenir un mínim de quatre Professors ordinaris pels tres grups d'assignatures o treballs en què es pot considerar dividit generalment el pla de cada ensenyament industrial, és a dir, ciències de preparació, tecnologia de l'ofici, pràctiques de taller i dibuix. Per les pràctiques, es reclutaran, a més, ocasionalment, professionals d'ofici, als quals es retribuirà a tipus de jornals. El sou mínim dels Professors ordinaris serà de dues mil cinc centes pessetes anuals, i cada Professor vindrà obligat a repetir la seva lliçó una vegada pels estudiants concurrents a classes diurnes i una altra pels concurrents als cursos de nit. L'organització pedagògica d'aquests ensenyaments es farà adaptant a les noves Escoles el sistema adoptat en el projecte d'Escoles de Comerç.

c) Els Professors hauran d'ésser reclutats entre els Directors de grups d'indústries que forma la Diputació de Barcelona, entre titulars de les Escoles d'Enginyers, Arquitectes o Facultats de Ciències i de Farmàcia o altres Escoles tècniques, i seran nomenats per concurs pel Consell Permanent de la Mancomunitat de Catalunya.

d) Per a l'ingrés en la secció segona d'una Escola local d'Indústries haurà d'haver-se cursat un any d'estudis, com a mínim, en la secció primera. Els aspirants seran sotmesos a un examen d'ingrés.

5.ª L'organització de l'Escola de Professors Especials haurà d'ésser feta principalment a base dels ensenyaments que la Diputació de Barcelona i la Mancomunitat de Catalunya tenen organitzats en les seves institucions docents, sense perjudici de crear els que considerin necessaris per a completar la formació d'aquells.

BASES DEL CONCURS PER A ESCOLES LOCALS D'INDÚSTRIES

El Consell, de conformitat amb l'acord de l'Assemblea, de data 30 de novembre darrer, relatiu a l'establiment a Catalunya d'Escoles locals d'Indústries, i atès l'informe de la Direcció d'Instrucció Pública de la Mancomunitat sobre la tramitació a seguir per a la ins-

DOCUMENTS I INFORMACIONS

tauració de les referides Escoles, acordà en sessió del 13 de desembre de 1917 obrir un concurs entre les poblacions catalanes, corporacions i particulars per a establir una de les repetides Escoles locals, el sosteniment de la qual anirà a càrrec de la Mancomunitat, amb subjecció a les següents Bases:

I. — Els sol·licitants hauran de dirigir llurs peticions al Consell Permanent de la Mancomunitat, fins el dia 1.º de març de 1918.

II. Les sol·licituds contindran indicació de l'especialitat o especialitats a què, en opinió dels sol·licitants, hagi de dedicar-se amb preferència l'ensenyament de l'Escola. Aquesta indicació, però, no haurà d'entendre's com a condició posada a l'oferiment, quedant, en tot cas, a judici del Consell de la Mancomunitat l'apreciació de les circumstàncies que hagin de decidir la tria de les especialitats possibles.

III. — Serà desestimada tota sol·licitud que no contingui com a mínimum els següents oferiments:

a) *Edifici* independent i adequat a l'especialitat a què es destini l'Escola. Aquest edifici haurà de reunir, demés, els requisits indispensables.

b) *Instal·lació*.

c) *Servei d'aigua, llum i calefacció*.

IV. — La instal·lació comprendrà:

Construcció de l'edifici, quan no existeixi, o adaptació del que sigui ofert, amb la corresponent instal·lació de calefacció en ambdós casos; adquisició de mobiliari i primera provisió de material. En el cas d'oferir-se un edifici ja existent, per a les despeses d'adaptació, mobiliari i material, els ofertors hauran de comprometre's a remetre una quantitat que no podrà ésser inferior a 30,000 pessetes.

V. — Si no s'oferís un edifici construït, els sol·licitants hauran d'oferir els terrenys i una quantitat suficient per a la construcció d'un immoble que atengui el mínimum d'exigències que es consignen en la Base III. En aquest cas, la quantitat destinada a despeses d'instal·lació podrà quedar rebaixada en un terç.

VI. — La instal·lació material de les Escoles serà regimentada especialment per la Mancomunitat de Catalunya.

VII. — Si els sol·licitants són els Municipis, llurs oferiments hauran d'haver estat aprovats en sessió i per Junta de Vocals asso-

ciats. Acreditaran també que es troben al corrent de pagament amb la Mancomunitat i amb la Diputació respectiva.

En el cas de tractar-se de corporacions o particulars, l'oferiment haurà d'ésser degudament formalitzat i garantit mitjançant dipòsit o altra forma equivalent.

VIII. — La selecció entre les peticions que es presentin a concurs serà feta abans del terme del 1.er de maig vinent.

IX. — En el cas de semblar anàlogues la importància i facilitats entre dos dels oferiments que es presentin, el Consell de la Mancomunitat tindrà en compte, al resoldre, les necessitats de les diverses comarques catalanes. En tot cas, seran preferides les localitats on no existeixi cap institució similar sostinguda o subvencionada per les Diputacions o per l'Estat.

X. — De seguida d'oberta l'Escola, es constituirà el Patronat corresponent, designat pel Consell de la Mancomunitat, el qual formularà la seva reglamentació, oint, a l'efecte, l'informe del Patronat. Tindrà dret a formar part d'aquest Patronat un representant, almenys, de l'Entitat a la qual hagi estat concedida l'Escola.

ADJUDICACIÓ D'UNA ESCOLA LOCAL D'INDÚSTRIES A CANET

De conformitat amb l'acord del Consell de 13 de desembre de 1917 on es deia havia de justificar-se abans del primer de maig de 1918 el concurs per Escoles locals d'Indústries, que es va obrir en la primera data, i seguint l'acord de l'Assemblea de 30 de novembre de 1917, la Direcció d'Instrucció Pública presenta al Consell l'informe següent:

«Una sola oferta és presentada a aquest Concurs, procedent de l'Ajuntament de Canet de Mar, la qual demana Escola Industrial relativa a les especialitats de gèneres de punt i la de calafat per petites embarcacions i motors propis per les mateixes, i oferint ampliar les condicions que fixa la Base tercera, com també el mínim de condicions preceptuades per la Base quinta de la convocatòria de concurs.

»Aquesta Direcció creu digna d'acceptació la proposició de l'Ajuntament de Canet de Mar sota la reserva habitual en semblants concursos que la solució material dels oferiments fets reuneixi les degudes condicions segons ulterior informe de la Direcció d'Instrucció Pública. En sa virtut, i vistos els informes de la Intervenció de la Man-

comunitat de Catalunya i Diputació de Barcelona sobre pagament de contingent i compromisos, tenim l'honor de proposar al Consell Permanent l'adopció del següent acord: Es concedeix a l'Ajuntament de Canet de Mar una Escola local d'Indústries de les que instaura la Mancomunitat per dedicar-la a les especialitats de gèneres de punt i si és possible de calafat per petites embarcacions i motors propis de les mateixes, havent de precedir al plantejament de l'Escola, informe de la Direcció d'Instrucció Pública aprovatori de les condicions d'instal·lació ofertes.»

Examinat el precedent informe pel Consell Permanent, en sa reunió del dia 25 d'abril de 1918 acordà, de conformitat amb la proposta de la Direcció d'Instrucció Pública, adjudicar una Escola local d'Indústries a Canet de Mar, únic concursant.

PREMI MONTURIOL

El Director d'Instrucció Pública donà compte d'una comunicació de l'Institut de Ciències, en resposta a l'encàrrec del Consell Permanent d'estudiar les bases en què podria estatuir-se un premi destinat a honorar la memòria de l'inventor català Narcís Monturiol, en la qual es proposa que el premi sigui de 2,000 pessetes i s'adjudiqui cada tres anys sota les condicions següents:

1.ª Per a obter a aquest premi serà necessari presentar un treball a l'Institut d'Estudis Catalans, Secció de Ciències, en el qual l'autor demostrí alguna de les condicions següents:

a) Haver contribuït al desenrotllament tècnic de la navegació submarina amb els seus treballs o iniciatives.

b) Resoldre alguns dels problemes que es presenten en la navegació submarina, essent la solució d'originalitat reconeguda i possible realització pràctica.

c) Millorar algun detall constructiu, o inventar algun perfeccionament, sigui en la maniobra, en la maquinària o en la de posició general del submarí.

d) Aportar dades experimentals o estudis teòrics d'hidrodinàmica que puguin ésser utilitzables o d'interès en la navegació submarina.

2.ª Si de l'estudi de la Memòria presentada, el tribunal, consultat a l'efecte per la Secció de Ciències de l'Institut, en treu la con-

veniència de fer determinades proves o assaigs, l'Institut de Ciències, degudament informat, sol·licitarà del Consell de la Mancomunitat una subvenció per a realitzar dites proves. En dita subvenció podrà ésser compresa una quantitat destinada a gratificació de l'interessat mentre durin els assaigs, siguin aquests a Espanya o a l'estranger.

En sessió del dia 31 d'octubre de 1917 s'acordà l'establiment del Premi Monturiol en les condicions anteriorment indicades, amb l'addició que si el premi vingués a quedar desert en qualsevol dels concursos, hagi d'aplicar-se a una altra forma d'encoratjament del treball científic en general.

S'acordà que el primer concurs per al Premi Monturiol tingui lloc l'any 1918.

També s'acordà confiar a l'Institut de Ciències la labor de l'obra científica de Narcís Monturiol.

INFORME DE LA DIRECCIÓ D'INSTRUCCIÓ PÚBLICA SOBRE EL CONCURS PER A ESCOLES DE COMERÇ, DE 1917

La solució del concurs referent a Escoles de Comerç es presenta enguany certament més fàcil que el referent a Biblioteques Populars; puix encara que els concursants siguin cinc, les dues peticions procedents de Tarragona es reduiran a una sola, segons ha tingut la bondat de comunicar-nos el digne Conseller Sr. Mestres.

Reduint-se les peticions a quatre, i trobant-se totes elles dintre de les condicions del concurs, creiem que totes poden ésser acceptades pel Consell de la Mancomunitat. Aquesta acceptació serà feta per la Mancomunitat sempre que reuneixin els oferiments condicions satisfactòries, segons ulterior examen d'aquesta Direcció d'Instrucció Pública.

Les sol·licituds rebudes procedeixen de la Cambra de Comerç, Navegació i Indústria de Tarragona; de l'Ajuntament de Tarragona; de la Cambra de Comerç i Indústria de Reus; del Círcol Mercantil i Industrial de Lleida, i del Patronat de l'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell.

Aquesta última sol·licitud parla d'una instal·lació a l'edifici construït per l'Escola Industrial, però amb plena independència de la mateixa. No havent-se preceptuat en la convocatòria del concurs, com s'ha fet en el de Biblioteques i Escoles d'Indústries, que l'edifici

hagi d'ésser independent, l'oferta es troba dintre de les condicions legals; per altra banda, com l'acceptació definitiva ha d'ésser precedida de l'informe d'aquesta Direcció, presentim que no hi haurà inconvenient en incloure la concessió d'una Escola de Comerç a Sabadell en els que avui condicionalment s'acorden.

Per aquestes raons, creiem poder proposar al Consell Permanent l'adopció del següent acord:

Es concedeixen quatre Escoles de Comerç, de les que ha d'instaurar la Mancomunitat a les entitats sol·licitants de Tarragona, Lleida, Reus i Sabadell, havent de precedir al plantejament de cada una d'elles, informe de la Direcció d'Instrucció Pública aprovatori de les condicions d'instal·lació ofertes.

Completà el Consell l'estudi i deliberació de l'informe de la Direcció d'Instrucció Pública sobre les sol·licituds presentades al concurs obert per a la instauració de quatre Escoles de Comerç, acordant, de conformitat amb la proposta continguda en l'esmentat informe, concedir les Escoles indicades a les entitats sol·licitants de Tarragona, Lleida, Reus i Sabadell, havent de precedir al plantejament de cada una d'elles, un nou informe de la Direcció d'Instrucció Pública aprovatori de les condicions d'instal·lació ofertes.

(Sessió del dia 28 de desembre de 1917.)

Vist que el projecte acordat per a la instauració de les Escoles locals d'Indústries parla d'un període preparatori, la duració del qual podrà reduir-se fins a un any i que ha de servir d'introducció general als ensenyaments de les Escoles d'Indústries, Comerç, Agricultura etcètera; i tenint present que en el projecte d'instauració d'Escoles de Comerç (aprovat amb anterioritat a la constitució del Departament d'Instrucció Pública) no es fa referència a aquest període preparatori, i que totes les raons aplicades a l'ordre d'estudis industrials són vàlides en el dels estudis comercials; el Consell, de conformitat amb la proposta de la Direcció d'Instrucció Pública, adopta el següent acord:

S'entenen agregades al projecte d'Escoles de Comerç, per als efectes de la seva instauració, les disposicions contingudes en el projecte d'Escoles locals d'Indústries, referents a la inclusió dins del seu quadre d'ensenyaments d'un període preparatori i de formació general.

(Sessió del dia 24 de gener de 1918.)

CREACIÓ D'UN PERÍODE PREPARATORI EN LES ESCOLES DE COMERÇ

El projecte acordat per la Mancomunitat per la instauració de les Escoles locals d'Indústries, parla d'un període preparatori, la duració del qual podrà reduir-se fins a un any i que ha de servir d'introducció general als ensenyaments de les Escoles d'Indústries, Comerç, Agricultura, etc. Ara bé, com en el projecte d'instauració d'Escoles de Comerç, aprovat amb anterioritat a la constitució del Departament d'Instrucció Pública, no es fa referència a aquest període preparatori, i com que totes les raons aplicades a l'ordre d'estudis industrials són vàlides en el dels estudis comercials, la Direcció d'Instrucció Pública proposa al Consell Permanent l'adopció del següent acord:

«S'entenen agregades al projecte d'Escoles de Comerç, per als efectes de la seva instauració, les disposicions contingudes en el projecte d'Escoles locals d'Indústries, referents a la inclusió dins el quadre d'ensenyaments de les mateixes, d'un període preparatori i de formació general.»

Les mateixes raons serien aplicables a l'ensenyament agrícola. Però l'organització de l'Escola d'Agricultura depèn de la Diputació de Barcelona i escapa a l'acció dispositiva del Consell.

L'acord anterior proposat per la Direcció d'Instrucció Pública va ésser aprovat pel consell Permanent en sa reunió del 24 de gener de 1918.

PRIMER CONCURS OBERT PER LA MANCOMUNITAT PER A L'INSTAURACIÓ
D'ESCOLES LOCALS DE COMERÇ

*Dictamen de la Direcció d'Instrucció Pública, presentat al Consell
en desembre de 1917*

La solució del Concurs referent a Escoles de Comerç es presenta enguany certament més fàcil que la del referent a Biblioteques Populars; puix encara que els concursants siguin cinc, les dues peticions procedents de Tarragona es reduiran a una sola segons ha tingut la bondat de comunicar-nos el digne Conseller Sr. Mestres.

Reduint-se les peticions a quatre i trobant-se totes elles dintre de les condicions del Concurs, creiem que totes poden ser acceptades

pel Consell de la Mancomunitat. Aquesta acceptació serà feta per la Mancomunitat sempre que reuneixen els oferiments d'instal·lació condicions satisfactòries, segons ulterior examen d'aquesta Direcció d'Instrucció Pública.

Les sol·licituds rebudes procedeixen de la Cambra de Comerç, Navegació i Indústria de Tarragona; de l'Ajuntament de Tarragona, de la Cambra de Comerç i Indústria de Reus; del Círcol Mercantil i Industrial de Lleida, i del Patronat de l'Escola Industrial d'Arts i Oficis de Sabadell.

Aquesta última sol·licitud parla d'una instal·lació a l'edifici construït per l'Escola Industrial, però en plena independència de la mateixa. No havent-se preceptuat en la convocatòria del Concurs, com s'ha fet en el de Biblioteques i Escoles d'Indústries, que l'edifici hagi d'ésser independent, l'oferta és troba dintre de les condicions legals. Per altra banda, com l'acceptació definitiva ha d'ésser precedida de l'informe d'aquesta Direcció, pensem que no hi haurà inconvenient en incloure la concessió d'una Escola de Comerç a Sabadell, en les que avui condicionalment s'acorden.

Per aquestes raons creiem poder proposar al Consell Permanent l'adopció del següent acord.

Es concedeixen quatre Escoles de Comerç de les que ha d'instaurar la Mancomunitat, a les entitats sol·licitants de Tarragona, Lleida, Reus i Sabadell, havent de procedir al plantejament de cada una d'elles, informe de la Direcció d'Instrucció Pública aprovatori de les condicions d'instal·lació ofertes.

Acord del Consell concedint les Escoles locals de Comerç

De conformitat amb la proposta continguda en l'informe de la Direcció d'Instrucció Pública sobre les sol·licituds presentades al Concurs de quatre Escoles de Comerç, es concedeixen les indicades Escoles a les entitats sol·licitants de Tarragona, Lleida, Reus i Sabadell, havent de procedir al plantejament de cada una d'elles, un nou informe de la Direcció d'Instrucció Pública aprovatori de les condicions d'instal·lació ofertes.

(Sessió del Consell Permanent de la Mancomunitat del dia 28 de desembre de 1917.)

LLIBRES

PROYECTO DE CÓDIGO DE SEGURO NACIONAL, con EXPOSICIÓN DE MOTIVOS Y PROYECTO DE LEY BÁSICA, presentado a la H. Cámara de Diputados en sesión núm. 70 de 21 de Septiembre de 1917, por el Dr. AUGUSTO BUNGE. — Un volum de 539 pàgines, de 26,5 × 18 centímetres, Buenos Aires, 1917.

Molt aposta ens ha vingut aquesta publicació de l'insigne sociòleg argentí, en el just moment en què a Espanya i a Catalunya s'estan fent els treballs definitius per a la instauració entre nosaltres de una institució tan important per a la pau i el benestar social, com és un ben concebut i adequat sistema d'assegurances obreres; i no hi ha dubte que un atent estudi d'aquesta obra notable serà molt beneficiós per a la nostra necessària orientació en assumptes d'una tan vasta complexitat i un tan gran interès nacional.

Plantejat a la República Argentina el problema de la moderna adaptació de l'assistència pública en forma que ofereixi una justa compensació a les classes treballadores, quan per les diverses contingències de la vida, fallen els llurs recursos; i plantejat el problema en termes consemblants als que l'acondicionen en la nostra terra, és particularment digne d'estudi aquesta obra, el mèrit principal, de la qual en demés d'una clara i perfecta exposició de les experiències forasteres en aquestes qüestions, és el pregon treball d'adaptació de totes aquelles fórmules científiques a les circumstàncies de països, com el nostre, de escàs desenrotllament industrial i de poca il·lustració i cultura cívica en les classes proletàries, circumstàncies que compliquen extraordinàriament la solució del problema.

Després de lo dit, no semblarà exagerada la nostra opinió de que, amb aquest llibre ha prestat son autor, un dels serveis més grans de què sa pàtria, i també la humanitat en general, li han de estar reconeguts. En compliment dels alts deures de son càrrec de mandatari del poble argentí, presentà el Dr. Bunge a la Cambra dels Diputats d'aquella República en 21 de setembre de 1917, aquest projecte de assegurances nacionals que poc després s'imprimia amb

l'extensa exposició de motius que forma la part doctrinal de la obra, la qual, per la manera fonamental amb què tracta tan importants qüestions, ve a constituir un veritable compendi de sociologia pràctica o acció social per al poble argentí, malgrat l'excessiva modèstia de l'autor quan defineix son enlaira objecte amb aquestes paraules:

«Per ventura s'atribueixi a un amor excessiu per les grans teoritzacions aquest programa d'acció social que ara presento, molt més ambiciós, vast i complex puix se proposa transformar les condicions de vida de la població laboriosa, en massa, organitzant-la en una sola i vasta entitat de previsió planejada, no sols per a una dècada, sinó per a molt més. És a dir, l'assegurança social, que pot denominar-se nacional, per quant és la nació el seu marc, per més que, mitjançant els tractats de reciprocitat que el complementen, tendeixi a realitzar una immensa societat mundial de previsió solidària.»

Un cop donada amb tal amplitud l'orientació general de la obra, heu's aquí com defineix l'autor en el primer article de l'avantprojecte de codificació que presenta, aquesta institució que ell nomena l'assegurança nacional: «La Mancomunitat de la població laboriosa de la República Argentina sense recursos per a una previsió individual suficient, instituída per l'Estat als fins de la previsió col·lectiva dels atzars que comprèn, i l'Administració de la llur assistència pels mateixos assegurats, amb el concurs pecuniari i moral dels empleadors i de l'Estat.»

No cal afegir per al coneixedor de l'assumpte que aquests atzars són les contingències, en virtut de les quals el treballador assalariat i el modest professional viuen sempre al marge de la misèria; la malaltia, la invaliditat per malaltia crònica o per accident, la vellesa i la mort del pare amb fills petits, sense descuidar la maternitat «dolorosa i santa, que tantes mares obreres no poden atendre». I l'assistència que proposa l'autor és una assistència segons el concepte modern que —sobretot des de la instauració de les assegurances socials alemanyes, i des de la gran reforma de la legislació de pobres a Anglaterra, mercès als magnes esforços dels esposos Sidney Webb i demés firmants del famós report de minoria de la Comissió governamental nomenada al efecte en 1905, — estigui en perfecta concordança amb el concepte de solidaritat social que avui s'imposa en totes aquestes qüestions que dimanen del treball humà. L'assistència, diu

efectivament l'autor, en aquests casos, deu ésser una assistència en la forma necessària, abans de tot econòmica, en substitució del salari perdut; i no l'assistència de la caritat, del favor que humilia, àdhuc sense voler, i que sovint envileix i és contraproduent; l'assistència de la justícia.

El treballador que dóna ses forces a la societat de la qual forma part té dret a reclamar d'ella, almenys, que, quan ses forces flaquegen, la societat li retorni un poc del molt que li ha donat. El qui produeix la riquesa no pot sofrir la misèria sense que l'evidència de l'expoliació i de l'absurde clami en totes les consciències; no és, doncs, favor, ço que demana; és el seu dret. Mes, encara que no fos així, àdhuc prescindint de tota consideració moral, encarant la qüestió amb un criteri estrictament científic i d'utilitat social, la conclusió és la mateixa: per a evitar un enorme gaspillage d'energies i obtenir de cada individu el màxim de rendiment, és indispensable que tots estiguin a l'abric de la indigència per malaltia i vellesa, i en condicions de reparar, segons convé, llur organisme. I si el treballador crea els recursos de la assistència, ell deu administrar-los. És el més interessat, i per consegüent, el més capaç de fer-ho amb intel·ligència i economia.

Aquesta mancomunitat de previsió ho és també en un sentit molt més elevat. L'experiència demostra que la major part de les causes de misèria són evitables. Són evitables les malalties infeccioses, sense excepció, incloient la tuberculosi; és evitable l'elevada mortalitat de la primera infància; són evitables virtualment quasi totes les malalties professionals; són evitables en gran part els accidents del treball. I essent així, no seran evitables tots aquells atzars de misèria a què les aspres lluites del treball exposen l'honrat obrer, que dóna sa vida i son temps per al sosteniment i la creixença econòmica del cos social?

Esperit essencialment positiu i ple de confiança en l'esdevenidor de la humanitat i en el de sa pàtria argentina, el Dr. Bunge demostra aquestes afirmacions en forma palpable, adduint els mil exemples que ofereix l'experiència dels països més avançats en aquestes vies del veritable millorament social. Les assegurances contra la malaltia, la invaliditat, la vellesa i la mort, les indemnitzacions per causa d'accidents del treball, l'assistència i el subsidis a les dones embaras-

sades, heu's aquí l'índex general del projecte de codi que estudia l'autor; deixant de banda el problema de la desocupació, per trobar-se el seu país, segons afirma, encara poc organitzat per a pensar en comprendre-la entre els objectius immediats de l'assegurança nacional argentí, malgrat la falaguera experiència d'altres països que han aplicat al paorós problema el remei de l'assegurança, junt amb altres mesures convergents al control racional del mercat del treball.

Sobre aquestes bases desenrotlla el Dr. Bunge sa exposició de motius que consta de dos parts. En la primera estudia l'evolució dels països més avançats en el tractament científic i racional d'aquests problemes, triant com exemples més instructius, els sistemes d'assegurances socials d'Alemanya i d'Anglaterra. En la segona part, de més considerable extensió, s'estudia el problema a base de les condicions locals argentines, tenint en compte els particulars factors socials i econòmics per a la bona i encertada aplicació dels principis teòrics abans exposats. És aquesta indubtablement la part més notable del treball del Dr. Bunge, on brillen amb més força els seus talents d'organitzador i coneixedor pràctic dels problemes nacionals; puix, com el mateix declara, una organització de l'assegurança nacional no és una construcció imaginativa més o menys enginyosa; es basa en l'experiència i en mètodes matemàtics,—una experiència ja llarga i vasta que, en ses varies formes, comprèn un total de prop de cent milions, d'hòmens cultes; i els mètodes matemàtics de l'assegurança personal, que són els que han fet possible aquella experiència, i que es perfeccioni cada dia, àdhuc en mig de la passada catàstrofe.

Així no és estrany que, amb tot i el profund coneixement que demostra de l'experiència estrangera, resulti el projecte presentat pel Dr. Bunge sumament notable per la originalitat de les fórmules que inclou, ja que, havent pogut seleccionar el millor d'aquella experiència, els beneficis del pla que presenta són de major valor que els de les lleis d'Alemanya, Anglaterra, França, Àustria, Hongria, Suïssa, etc.; la qual cosa en res no perjudica les necessàries reserves que, sota l'aspecte pràctic, podrien merèixer algunes de les originals combinacions proposades pel Dr. Bunge.

A aquesta voluminosa i ben fonamentada exposició de motius, que forma la major part de sa obra, segueix el veritable projecte de codi d'assegurança nacional, precedit d'un breu projecte de llei

bàsica per a la seva implantació. A manera de fruit madur de tots els considerables treballs d'investigació i d'elucubració prèvies, és aquí on se troba el veritable moll de la gran obra de política social projectada per l'autor. Segons ja s'ha indicat abans ha seguit aquest en sa confecció un mètode digne de particular esment. Després de fer un estudi detingut sobre el terreny de les institucions estrangeres, segons palesament demostra en sa exposició doctrinal, feia anys, diu son autor, que havia deixat tota consulta de textos legals sobre l'assumpte, quan començà en 1916 la redacció material de son projecte, i sols després d'escrit i corregit el seu treball, va recórrer per a certes esmenes de detall a la legislació estrangera, i particularment, com s'ha dit, la d'Alemanya i la d'Anglaterra, resultant d'això, el major encomi que pot donar-se a una obra de tal empenta, qual és el de la originalitat, i els seus justos títols a anomenar-se genuïnament argentina, no sols per l'esperit fonamental que l'inspira, sinó també perquè la major part del text deriva de les institucions, de les lleis i els costums que són part substancial de la gran república sud-americana.

Sens perjudici, doncs, dels defectes i errors particulars, inevitables en tota obra d'aquesta mena, que no és del cas discutir en aquesta breu ressenya, i que, per la resta, seran prou discutits en lloc i temps oportuns, no podem menys de terminar expressant el nostre veement desig que el projecte d'assegurança nacional argentí presentat al Parlament de son país per l'il·lustre sociòleg Dr. Bunge sigui aviat una gloriosa institució que de fet consagri l'entrada d'aquell gran país germà en l'egregia confraria de les nacions cultes que mira en amb interès la cada dia més necessària i urgent solució del problema de l'organització social en funció del major benestar del major nombre.

— C. MONTOLIU.

BELLA TERRA, BELLA GENT. Rims de JOSEP CARNER. Barcelona, 1918.

Amb aquest nou volum de poesies En Josep Carner afirma una vegada més el seu mestratge. Si ens valgués l'expressió, diríem que *Bella Terra, Bella Gent* és una obra polícroma i polífona. La inspiració vasta i capriciosa del poeta, la qual, a la faisó d'una molt sensible llanterna, copsa i vivifica les coloracions més subtils, diu el

secret de ses juganeres visions en una pluralitat de ritmes que encisa.

Obra polícroma i polífona, si; i també obra d'enginy i de finor. Ja no som als temps de mesurar la valor d'un poeta per la «magnitud» de la seva inspiració. Les evocacions més trivials i familiars, traduïdes i tot en ritmes de sabor casolana, no minven pas la categoria del poeta si en elles hi posa un gran esperit de finor. I aquest és el cas d'En Carner, tant per algunes composicions de son darrer llibre, com per una gran part de la seva obra lírica. La nostra gent, la nostra terra, grans i greus moments d'una i altra són cantats en aquest volum.

La nostra gent hi és vista rera un finíssim vel d'ironia, quan no hi és contemplada cara a cara amb gran amor. La nostra terra hi pateixa sempre, joiosa i ufana, divinitzada a voltes per una molt dolça melanconia. I hi són eternitzats alguns moments solemnes del nostre viure tradicional i del nostre renéixer nacional, amb aquesta elegant elevació de paraula i de ritme a què En Carner ens acostuma quan vol. Per aquest darrer costat, *Bella Terra, Bella Gent* és obra de gravetat i d'exemplar ciutadania. Es en ella, finalment, en la que potser vibra més la catalanitat de l'autor, qui sembla haver esperat la maduresa de son mestratge poètic per a cantar — juganerament i magnífica — la nostra terra i la nostra gent. — A. M.

LA METAFÍSICA, de FRANCESC XAVIER LLORENS. *Col·lecció Minerva*. Volum 13.

Com és sabut, el filòsof vilafraquí no deixà cap llibre escrit però son pensament socràticament comunicat, ha deixat solc en la generació que copsà les lliçons orals del mestre en la seva càtedra de la Facultat de Filosofia i Lletres de Barcelona. Dels «Apunts del curs de Filosofia» recollits per un alumne i publicats per l'Institut de Ciències, n'ha estat fet un extracte, amb bona cura de no mutilar el pensament de l'autor ni l'estructura de les seves lliçons. Les modificacions principals del text dels apunts han consistit en referències, al·lusions i explanacions, necessàries al desenrotllament i comprensió de les tesis exposades.

Precedeixen la Metafísica una introducció sobre la Filosofia en general i un resum de temes capitals de Psicologia empírica i Lògica metafísica.

La part especial, precedida així mateix d'una introducció, es divideix en dos conjunts que tracten respectivament del «pensament» i de l'«existència o ésser real», on el lector trobarà una molt clara exposició de doctrina dins d'una exposició igualment clara d'allò mateix que tant es presta a jocs de confusions a causa de la necessària terminologia abstracta.

NOCIONS D'INDUMENTÀRIA, per LLUÍS LABARTA. *Col·lecció Minerva*. Volum 14.

Depassant un xic l'extensió d'aquests petits volums, En Labarta, professor a l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, ens presenta les formes del vestit de la humanitat en tots els temps, particularment des que els pobles tingueren una civilització, car, com diu l'autor, una de les primeres manifestacions de civilització fou exterioritzar per mitjà de les vestidures les jerarquies socials. Poc diu aquest tractadet dels pobles antics; hi són deixats de banda xinesos, japonesos i indians i així mateix els etruscos. Els pobles però d'Egipte a Roma són tractats succintament: Egipte, Ninive, Pèrsia, els hebreus, Grècia, Roma, Bizanci. És més extensa la part referent als pobles europeus des del començament de l'Edat Mitjana, i amb singular esment són estudiats els tipus del vestit a França, per ésser centre de convergència en aqueixa matèria. Són nombrosos en l'explicació els detalls essencials, com ho són també els gravats que hi ha a cada plana representatius dels tipus de vestit, sobretot en els dels temps més atansats a nosaltres.

DRET MUNICIPAL VIGENT, per ISIDRE LLORET. *Col·lecció Minerva*. Volum 15.

Partint de la individualització natural col·lectiva, filla d'una triple llei geogràfica, històrica-ètnica i econòmica, el senyor Lloret, director de l'Escola de Funcionaris d'Administració local, comença aquest compendi estudiant el municipi com a divisió territorial. En una segona part estudia el municipi com a associació i en una tercera, l'estudia com a govern.

Assentats breument aquests tres criteris generals, és estudiat dins

de cada un d'aquests capítols el municipi en la legislació espanyola, oferint un ben condensat compendi de la matèria declarada en el títol general. Així en la primera part és feta qüestió de l'existència dels termes municipals i de llurs divisions administratives, en la segona tenim resumit ço que disposa la llei vigent sobre els caràcters, condicions i mitjans de les associacions municipals i dels associats, i en la tercera, la organització i funcionament de l'entitat municipal.

Hom albira, en aquest volum una ploma altra que la d'un tractadista teòric, puix és clara la mà de qui coneix per viure-la intensament la vida de l'alt funcionari municipal.

HIGIENE DE L'ALIMENTACIÓ pel DR. J. TARRUELLA. *Col·lecció Minerva*. Volum 16.

Comença aquest útil tractat amb un capítol destinat a l'origen dels aliments. Aquests són després estudiats partint dels simples, albúmins, grasses, hidrats de carbó, sals minerals i aigua, que constitueixen el substratum químic dels compostos animals i vegetals consumits per l'home. D'aquí passa l'autor a un curiós capítol sobre equivalències alimentícies, règim normal i fisiològic de la digestió. Ve després l'estudi de la valor dels aliments compostos, carn, brou, llet i sos derivats, ous, cereals, llegums, verdures, fruites, condiments, begudes, alcohol.

Aquell qui no temi endinsar-se en l'enfadosa terminologia científica obligada per a un tractadista que no s'acontenti d'un superficialisme de diletant, trobarà en aquest petit tractat indicacions preadíssimes per a establir les bases d'una alimentació adequada, més encara si s'até als advertiments del capítol darrer sobre el règim general i arriba a penetrar-se, com diu l'autor, que el breviarí d'una higiene alimentícia no pot ésser solament obra de l'empíisme i de la tradició.

FRASES FAMOSES, per LLUÍS SEGALÀ I ESTALELLA. *Col·lecció Minerva*. Volum 17.

Dins les reduïdes proporcions d'aquesta Col·lecció, el Dr. Segalà, ens ofereix una tria de les frases que dels llibres han passat a ésser objecte d'apòleg o comentari repetit, o bé a associar-se a una idea en

memòria de la oportunitat o de la valor de plasticitat amb què foren creades.

És costum omplir de les frases perpetuades en el discurs de l'home modern un volum de bona grandària, com ho són alguns dels esmentats en la nota bibliogràfica d'aquest volumet. El Dr. Segalà en reduir-ne l'extensió ha tingut preferència envers aquelles frases considerades de major utilitat i per aquelles que per ésser mal enunciades o mal compreses com la tan popular de *vox clamantis in deserto* exigeixen una rectificació en aplicar-se. Tal rectificació, per les que ho exigeixen, naixerà de l'explicació que porten del seu origen, de la seva traducció literal per a les estrangeres i una breu explicació si així no pogués encara ésser ben compresa l'extensió del seu significat.

LINGÜÍSTICA, per LLUÍS NICOLAU D'OLWER. *Col·lecció Minerva*.
Volum 18.

Heu's aquí un tractat tan necessari a Catalunya, com apte, a causa de la seva conscienciosa condensació, a omplir una llacuna de la nostra literatura científica. Certament ha d'ésser de gran utilitat expandir el coneixement d'això que és aqueixa ciència que té per objecte l'estudi de les lleis segons les quals el llenguatge humà es descabdella i les diverses llengües o formes que ha revestit i revesteix.

L'autor comença estudiant els elements del llenguatge, la relació entre ell i el pensament i el dinamisme del llenguatge. Segueix una classificació dels llenguatges i tanquen l'obra uns paràgrafs destinats a escatir les obscures qüestions debatudes al voltant de l'origen del llenguatge.

El text és acompanyat d'uns mapes representant el repartiment de la família indoeuropea a Europa i Àsia, el repartiment general de les famílies lingüístiques, i el de les llengües llatines a Europa, segons Groeber.

Ben segur que la lectura d'aquest llibret haurà canviat certes nocions d'algun curiós lector per altres de més científiques i haurà ensenyat a molts que no ho sabien i que no veien la necessitat de saber-ho de bo de bo, què cosa és una llengua.

FLORICULTURA I ARBORICULTURA, per GEORGES T. GRIGNAN.
Col·lecció Minerva. Volum 19.

La nostra Escola dels Bells Oficis, donada a procurar en cada cas els millors ensenyaments a càrrec d'especialistes adequats, cerca els seus professors allà on són sense mires estretes que no gosin ultrapassar fronteres. Del distingit professor francès d'aqueixa escola, Mr. Grignan, és aquest tractat d'horticultura, sèrie de coneixements que l'autor ens proposa en una introducció com una indústria, un art, un comerç i una ciència.

Els capítols del llibre són una exposició de formes de conreu i de mitjans de producció; així els veiem retolats: conreu en plena terra, multiplicació de les plantes, conreus abrigats i forçatge. Hi ha encara un capítol destinat a malalties i insectes, i un altre on és fet esment de les noves introduccions de plantes i de la llur aclimatació.

Acompanyen el text els gravats dels més importants models de conreu, i una bibliografia el completa.

L'obra del professor Grignan deu la seva versió catalana a l'enginyer agrícola D. Vicents Nubiola.

COM S'ORDENA I CATALOGA UNA BIBLIOTECA, per JORDI RUBIÓ. *Col·lecció Minerva. Volum 20.*

Tan reduïda com és la bibliografia hispànica sobre Bibliologia i Biblioteconomia, era necessària la publicació d'un tractat com aquest, que podia emprendre amb tota autoritat en vistes a l'estat actual d'aqueixos coneixements aquell qui dirigeix la Biblioteca de Catalunya i professa aquelles matèries en la nostra Escola de Bibliotecàries. A la primera promoció d'alumnes d'aquesta Escola són dedicades aquestes nocions, la utilitat de les quals es fa més palesa quan la nostra gent catalana comença a tenir un gran accés als llibres de tota mena amb la obertura de les Biblioteques Populars de la Mancomunitat, filles de la gran Biblioteca que resideix a la capital catalana.

Entre els tècnics de la Biblioteca ha estat suscitada amplada qüestió de mètodes d'ordenació i classificació; per això és tan interessant veure com la nostre jove Biblioteca s'ha aprofitat de l'expe-

riència de les altres i com s'ha llençat a nous procediments fins a establir els seus mètodes, dels quals són reflex les consideracions i les dades del llibret d'En Rubió.

Aquest llibret pot ésser útil així mateix als particulars que vulguin ordenar el seu fons de llibres, puix que, com diu l'autor, sols un conjunt ordenat de llibres mereix el nom de Biblioteca.

Hom hi troba indicacions per a l'ordenació d'un fons ja existent com de les noves adquisicions. És estudiada la classificació decimal de Dewey, adoptada a la Biblioteca de Catalunya, amb les modificacions que el caràcter peculiar o el predominant de cada Biblioteca no pot menys d'imposar. Hi trobem les divisions d'aqueixa classificació fins a dues xifres, i una col·lecció de metòdics advertiments per a la redacció de catàlegs, amb mostres de paperetes, i col·locació de llibres.

No manca tampoc una bona Bibliografia, on naturalment duen la part principal obres en llengües anglesa i alemanya. — E. V.

LES CONSTRUCCIONS ESCOLARS, publicació de l'*Assessoria Tècnica de la Comissió de Cultura*. Ajuntament de Barcelona. 1918.

És un recull d'estudis i projectes tractant de les construccions escolars de Barcelona, segons antecedents que existeixen en el Municipi, i un primer pas donat en ferm cap a solucions ben enteses i estudiades. Té el caient de Memòria; però l'estudi que hi és fet, revela gran seriositat d'intenció i d'aplicació. A part els documents històrics ja remots, conté processos de projectes interessantíssims com, per exemple, el que pertoca la construcció de vint-i-cinc edificis escolars, l'afer del tan cèlebre pressupost de cultura de l'any 1918 i la demanda de l'Ajuntament sol·licitant de l'Estat una subvenció de 10.000,000 de pessetes per la construcció de 54 edificis escolars, l'import dels quals pujava a més de 20 milions.

EL REGIONALISMO, por J. CHARLES-BRUN. Traducció, introducció, notes i apèndixs de don Josep G. Acuña. Pròleg de Salvador Canals. F. Beltran, Madrid, 1918.

Entre els innúmers escriptors i polítics que ara a França se són dedicats a teoritzar sobre regionalisme o a fer-ne aplicacions pràctiques,

cadascun es fa campió de doctrines diversament orientades; cadascú parteix d'un punt de mira distint del dels altres, i defensa les seves aspiracions, en una posició també diversa, amb altres intencions i formant dins altres partits polítics. Ben altrament, Charles-Brun, si no és un esperit creador, si no se'ns manifesta d'una manera original i espontània com un Almirall o un Prat de la Riba nostres, té, compensadament, un claríssim seny moderador i coordinador que utilitza amb gran elevació de pensament per a exposar, harmonitzar i donar unitat condensada a les múltiples orientacions i aspectes del regionalisme francès.

Les doctrines de Charles-Brun sobre regionalisme representen, però, qualche cosa més que un senzill projecte de reorganització administrativa, política o econòmica. Aspiren, ben altrament, a constituir tota una filosofia social i moral, que en els moments actuals es presenta més tost com a mètode i disciplina que com a sistema dogmàtic. Charles-Brun vol, en resum, amb el mot «regionalisme», expressar, d'una manera més ampla i genèrica que les altres denominacions en usança — descentralització, federalisme, — les tendències positives a la «restauració de la vida orgànica» del país, que ha dit Maurras.

LES ABSÈNCIES PATERNALS, de JOSEP M.ª LÓPEZ PICÓ. Op. X.
Barcelona, 1919.

Rera la diversitat lírica i la abandonada sinceritat del seu primer període, la poesia d'En López-Picó ha anat depurant el seu objectivisme fins arribar, en les darreres obres, i sobretot en la que ens ocupa, a una gran estabilitat de l'esperit i a la possessió d'un llenguatge exacte i precís, àdhuc cantellut. En aquesta poesia — que En Joan Alcover qualificà de gràvida — acompanyant un joc continu del pensament i valent-se d'una imaginativa conceptual, la inspiració hi és constant, espremuda i eixuta. Amb una versificació impecable, el poeta canta simpàticament la seva joiosa paternitat i les sensacions plàcides, quasi burgeses, de l'anècdota casolana, de les coses externes i humils, dels fets i els homes del carrer. Però no és el seu llibre una sèrie de trossos lírics, aplegats en la unitat tipogràfica d'un volum, sinó un edifici harmònic i premeditadament estructurat.

BUTLLETÍ DE LA BIBLIOTECA DE CATALUNYA. Gener-Desembre, 1917. *Institut d'Estudis Catalans*. Barcelona.

Forma un volum de riquíssim contingut. Cal remarcar-hi el treball intítulat: «De paleografia visigòtica a Catalunya: «El còdex de l'Apocalipsi», de Beatus, de la Catedral d'Urgell», del qual és autor mossèn Pere Pujol i Tubau. Hi figuren transcripcions dels «Diàlegs de Sant Gregori» (any 938); de la Dedicació de Lillet (any 833, 17 de novembre); de l'Evacuació feta pel rei Ramir dels drets episcopals de Ribagorça (17 de setembre de 1040), i de l'Apocalipsi de Beatus, extrets dels antiquíssims documents de l'Arxiu Capitular d'Urgell.

També hi ha un estudi d'En Ramon d'Alòs, anomenat «Contribució a la bibliografia del P. Jaume Caresmar», en el qual dóna l'autor la descripció d'alguns curiosos manuscrits.

Altra estudi hi veiem, tractant de «Notes sobre estampers antics a Catalunya», per mossèn Josep Mas, prevere. La recensió és molt nodrida i comença pel segle XVI, del qual n'enumera fins a 63; del segle XVII n'hi ha 46, del segle XVIII, n'hi ha consignats 14.

Mossèn Manuel Beti, ens dóna un estudi de «Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu de l'Arxiprestat de Morella», treball de recerca hàbil i conscienciosa. Treball ben saborós és també el de N'Agustí Duran i Sanpere sobre «En Bernat Martorell, il·luminador de llibres. Per la seva banda En Jaume Massó i Torrents i En Jordi Rubió i Balaguer, ens presenten un «Catàleg dels Manuscrits de la Biblioteca de Catalunya», treball extensíssim i documentadíssim. Altre treball notable del mateix senyor Massó i Torrents, sobre «Les poesies» d'En Joan Pujol, de Mataró; altre, d'En González Llubera, sobre «Un contracte de matrimoni jueu de Mallorca»; altre d'En Duran i Sanpere, sobre «Notícia de llibres en inventaris de Cervera»; altre, del reverend J. Sanchis Sivera, sobre «Copistes, llibreters i impressors a València».

Segueix, per fi, la Secció de Bibliografia i de Crònica; balanços d'adquisició de llibres, donatius, deixes, estats comparatius i estadístiques; amb un índex de les principals adquisicions de la Biblioteca de Catalunya durant l'any 1917. — J. E.

REVISTA DE REVISTES

LA MÉMOIRE, per H. PIÉRON. *Revue Philosophique*, setembre-oc-
tubre 1918.

L'autor ens ha volgut donar una breu exposició dels nostres coneixements actuals sobre el problema de la memòria i ha prescindit, naturalment, de dades històriques tocant les concepcions dels autors clàssics. Més aviat, la seva intenció és estada d'aportar un resum crític dels resultats de les investigacions experimentals modernes, l'acord de les quals és molt sovint remarcabilíssim, malgrat la complexitat de les qüestions estudiades, i presentar les concepcions, les hipòtesis — no pas les més satisfactòries del punt de mira de tal o qual sistema filosòfic, però les més probables en l'estat actual dels nostres coneixements. Fets i hipòtesis de treball i una breu síntesi provisòria: aquesta és la tasca, acomplida a consciència, que hem d'agrair a l'autor.

Les necessitats lògiques d'una exposició discursiva l'obliguen a examinar successivament els diversos processos mentals, amb constants derivacions, obligades pel caràcter de la matèria. De bell principi estudia les formes de la memòria — que diferencia de la persistència sensorial immediata — tractant de l'hàbit, de la memòria estàtica de les imatges, i de la memòria dinàmica dels encadenaments associatius. A continuació ressegueix l'evolució del record, de des de la fase d'adquisició fins als retorns passatgers que poden esdevenir-se en el curs del seu esvaïment progressiu latent, traient-ne les lleis, ja conegudes, que la regeixen. Aleshores examina el paper dels diversos sentiments intel·lectuals que acompanyen el joc de la memòria: sentiment de novetat o de vetustat, de familiaritat, d'anterioritat o de posterioritat, etc., els quals fan possible la reconeixença del record. I, finalment, tenint en compte les dades que aporta la patologia, indica com és posat actualment el problema fisiològic de la memòria.

Al llarg del seu treball, l'autor toca molts problemes connexos al dels fenòmens mnemònics, en la interpretació dels diversos camps mentals. La percepció—diu—implica una intervenció considerable dels records sensorials i amb més motiu encara l'al·lucinació; els fenòmens associatius semblen ésser, almenys en una gran part, repeticions mnemòniques, actualitzacions de records; àdhuc la funció imaginativa és resultança del joc de les adquisicions de la memòria. La personalitat no pot ésser concebuda sense persistència dels records. Àdhuc són relacionats amb la memòria —en l'hàbit de certes consecucions regulars— els grans principis racionals, com el de causalitat. I el desplegament de la ciència, de les lleis i les teories és concebut sovint, i no sense versemblança, com un medi d'economitzar la memòria, d'estalviar l'acumulació de fets concrets útils a la nostra vida pràctica. Per acabar, la vida social, amb l'escriptura, la impremta, el llibre i la biblioteca, assegura una conservació dels progressos assolits per l'esperit humà que no podria servir la memòria individual. És, doncs, considerable el lloc de la funció mnemònica en la vida humana.

D'altra banda, per l'home culte, obligat a posar-se al corrent, d'una manera sumària, dels progressos del coneixement, l'extensió del qual, malgrat belles simplificacions, creix de fai-ó inquietadora pels educadors que curen de l'ensenyança, l'ús de la memòria és constant. Massa sovint judica la nostra societat — puix això permet un procediment de mesura i de comparança molt còmode — de la valor intel·lectual dels pretendents a una plaça qualsevol, segons el bagatge de llurs adquisicions mnemòniques. En resulta una necessitat pràctica de lliurar-se a grans esforços de memòria; i aquí el seu paper pedagògic pren una importància primordial.

Donat el caràcter d'aquesta revista, hem de remarcar especialment algunes dades interessants, que assenyalà l'autor al llarg del seu estudi i que esmenta en una nota de la conclusió: L'educació de la memòria és una educació de la potència d'adquisició. Les repeticions espaciades són més profitoses que les immediates. Les cultures globals són més econòmiques que les parcials en l'adquisició d'un fragment de mitjana llargària que cal aprendre.

Cal advertir, sobretot, que els esforços mnemònics que s'encaminen a una gran adquisició passatgera són generalment estèrils, per

manca de l'organització del records, per manca de l'establiment entre ells de nombrosos lligams associatius, que els tornin fàcilment evocables, és a dir, utilitzables i manejables.

Tenir una gran memòria no consisteix en adquirir molts de records qui poden tornar adés i ara, però que no són mai evocats quan un en té necessitat, sinó en fer-se mestre dels propis records. Hi ha, sense dubte, aquí, una qüestió fisiològica constitucional que permet a un Leibniz esdevenir, seguint l'expressió de James, un «in-folio» d'humanitat, en tant que el comú de les gents no pot aspirar sinó a ésser «una plagueta in-32». Però la imatge constant del seu magatzem mnemònic pot tornar pràctic l'usatge de la plagueta, la qual, amb un bon índex, serà pràcticament superior a un in-8.º acaramullat i confús.

Les associacions múltiples que ixen dels records són com una xarxa de camins que assegura les comunicacions dins un país; aqueixes associacions permeten una fecunda activitat.

L'esperit qui treballa replegant-se sobre ell mateix podrà no fer adquisicions novelles; però si posa en acció això adquirit, sovint fa obra més útil. Aquí està el contrari de l'acumulació, de l'escalf passatger, que representa un esforç estèril.

D'altra banda, evocacions freqüents i variades afebleixen lligams associatius que, per una repetició esdevinguda cada vegada més fàcil, tendeixen a tornar-se automàtics i obsessionants; i un esdevé més senyor de la seva memòria com menys és presoner de les seves habituds mentals. Els records massa forts són perillosos, i com Ribot ho ha notat ben justament, l'oblit té una potència alliberadora fecunda i necessària: ell priva la nostra vida passada d'estrènyer-nos massa i d'obligar-nos a reviure-la. L'ús de la memòria implica una tria, i cal que siguem a cada instant mestres d'aqueixa tria. I aquesta és —segons l'autor— la finalitat principal d'una pedagogia de la memòria. — JOAN ESTELRICH.

DEFINICIONS I DELIMITACIONS DELS TERMES PSICOLÒGICS. *Psychological Bulletin*. Març, 1918.

És un report presentat pel *Committee of the American Psychological Association*, a fi d'unificar les definicions i delimitacions dels termes psicològics els quals, per la diversa interpretació que els autors els

donen, originen una confusió i priven la claredat en les discussions de conceptes i fets psicològics.

El formulari prèviament redactat fou criticat per 150 psicòlegs. Resultà gairebé unànime l'aprovació de les definicions sotmeses pel Comitè; malgrat això, però, els redactors del formulari decidiren addicionar a les seves definicions acceptades per la majoria, un nombre limitat d'altres interpretacions que eren donades per alguns psicòlegs a certs termes.

DEFINICIONS I DELIMITACIONS

I. PSICOLOGIA: a) la ciència dels *fenòmens mentals*; b) la ciència que es refereix a les relacions mútues dels *organismes psicobiològics* i llur *entornament*; c) la ciència que tracta del *jo* en relació amb el seu *entornament*; d) la ciència del *procedir mental* (V. nota a la fi). — Comentari: La *Psicologia* (a) és entesa com una definició general de qualsevol punt de vista introspectiu. *Psicologia* (b, c) són definicions especials de punts de mira *psicobiològics* i del *jo*, respectivament. 2. La *Psicologia* sistemàtica inclou els fets d'altres disciplines en quant són necessàries per a explicar els fenòmens mentals.

II. PSICOLÒGIC: Que pertany a la *psicologia*. — Comentari: Aquest adjectiu és usat sovint impròpiament per compte de *mental* o de *psíquic*.

III. FENÒMENS MENTALS: a) fenòmens caracteritzats per llur referència a una *consciència*; b) fenòmens que pertanyen a algun dels següents: *pensament*, *consciència*, *contingut de la consciència*, *jo*, *subconsciència*; c) fenòmens caracteritzant les relacions subjectives dels *organismes psicobiològics* amb el seu *entornament*. — Comentari: És generalment admès que no tots els fenòmens emanants de les relacions entre els organismes i llur entornament, són *fenòmens mentals*; però cap criteri de delimitació entre els formulats no ha tingut acceptació general. Els fenòmens subjectius produïts per recepció, integració i resposta nerviosos, hi són inclosos generalment.

IV. «MIND»; el conjunt o sistema de *fenòmens mentals*. — Comentari: 1. Aquests fenòmens mentals poden ésser tractats adés sols, adés en connexió amb l'organització corporal sobre la base de la qual són integrats. 2. *Pensament* s'usa sovint com un sinònim

d'*ànima*, *psiquis* o *jo*. Aquest ús no és convenient per causa del seu caràcter equivoc.

V. MENTAL: a) que pertany al *pensament* o als seus *fenòmens*; b) que pertany a la *consciència*.

VI. VIDA MENTAL: *Fenòmens mentals* en el procés de desenrotllament i disgregació. — Comentari: *Vida mental*; usualment accentua la persistència dels *fenòmens mentals* durant el temps de vida de l'*individu*; la seva accepció és a voltes estesa fins a incloure-hi la història de la raça.

VII. MENTAL (element): Un fet (mental) que és aparentment simple, és a dir que roman sense anàlisi en l'estat present de coneixement. — Comentari: En psicologia el terme pot ésser aplicat a certs processos, parts i funcions de la consciència.

VIII. INTROSPECCIÓ: a) la observació directa dels propis processos mentals. b) L'observació directa de les pròpies sensacions i altres processos posats en relació per neurons somàtics i *splanchnic* (v. nota a la fi). — Comentari: 1. No és apropiada l'aplicació del terme *introspecció* a l'observació de l'objecte de consciència en el sentit físic del terme. 2. El terme *pròpia observació* és pres com a sinònim d'*introspecció*.

IX. CONSCIÈNCIA; a) La característica distintiva basal de la vida mental en el procés actual; *awareness*. b) L'acompanyament subjectiu de certs processos. c) La relació característica del *jo*, amb el seu *entornament*. d) Un grup genèric de fenòmens mentals caracteritzats per un o més aspectes eminents. — Comentari: 1. *Consciència* no és equivalent a *pensament*, *jo*, *ànima* o *psiquis*, però n'és característica. 2. La consciència és generalment qualificada per un adjectiu apropiat, per exemple, consciència religiosa, consciència instintiva, consciència perceptiva, etc. 3. La consciència és considerada per certs escriptors com incapaç de definició real.

X. SUBJECTE DE LA CONSCIÈNCIA: ço que és conscient.

XI. OBJECTE DE LA CONSCIÈNCIA: a) Allò del qual el subjecte de consciència, és conscient. b) El contingut de consciència considerat com un terme en la relació entre objecte i subjecte.

XII. CONTINGUT DE CONSCIÈNCIA; CONTINGUT MENTAL; a) Les parts, col·lectivament considerades, que en qualsevol temps constitueixen la vida mental. b) Els constituents de la vida mental en un moment

donat, considerats del punt de vista estructural. c) Objectes de consciència específics en un moment qualsevol.

XIII. PROCÉS DE CONSCIÈNCIA; PROCÉS MENTAL; a) Canvi de consciència. b) fenòmens de consciència considerats com a variables. — Comentari: Procés mental (a) inclou la forma i ensems el fet del canvi.

XIV. PART DE CONSCIÈNCIA: Qualsevol fenomen singular de consciència.

XV. SUBCONSCIÈNCIA: Fenòmens mentals els quals en grau de vivacitat o claredat són dessota el llindar de la consciència distinta.

XVI. SUBCONSCIENT: Una vida mental o fase destacada de la vida mental — que pot ésser manifesta en un individu — de la qual l'individu no n'és directament sabedor; una consciència subordinada o coordinada. — Comentari: L'escola psicoanalítica afirma que el subconscient és sumament organitzat.

XVII. INCONSCIENT: a) Un terme usat per a caracteritzar les activitats de l'organisme no sotmeses a la consciència. b) El temps usat per a descriure condicions com les del dormir sense somniar i el coma. — Comentari: 1. Inconscient és sovint usat per a caracteritzar l'activitat reflexa i autonomia; també s'utilitza per a caracteritzar certes formes d'activitat distintiva, sonambulisme, i costums perfectament formats. 2. Els termes subconsciència, subconscient i inconscient són constantment confosos. Els dos primers són especialment confusibles en discussions relatives a l'existència del subconscient. Inconscient és usat sovint en lloc de subconscient, també per a distingir el món inorgànic de l'orgànic. És recomanable que inconscient sia destinat als usos descrits i que *no conscient* s'usi per a caracteritzar el món inorgànic.

XVIII. *Coneixement*: un sinònim de *consciència*.

XIX. *Experiència*: a) Qualsevulla modificació de la consciència o la suma total de tals modificacions. b) Una modificació psíquica de l'organisme psicobiològic la qual succeeix adés com un efecte adés concomitant de canvi en l'*entornament*. — Comentari: 1. El verb transitiu *experimentar* és usat sovint com un sinònim d'*ésser conscient de* o *ésser sabedor de*, amb referència a l'objecte o contingut de consciència. Per conformar amb aquest el nom «experiment» hom pot usar-lo per a assenyalar l'*objecte específic de consciència* en contrast

amb (una o la) *experiència*, és a dir, el procés de consciència específic. El terme *experimentador* usat per a denotar el *subjecte de consciència* amb *experimentar* (verb intransitiu) i *experimentat* (nom i adjectiu) per a assenyalar l'ocurrència del fenomen. 2. *Experiència* és usat sovintament com un sinònim de consciència.

XX. Jo: a) Un individu conscient, caracteritzat per la persistència i pel canvi. b) Un pensament considerat com a conscientment distingint-se ell mateix de ço que no és ell mateix. c) Un individu conscient en unió amb un cos organitzat. d) L'individu considerat com un sistema progressivament organitzat de funcions i processos mentals. e) El subjecte de consciència (o experimentador) acompanyant qualsevol complex de processos mentals curiosament experimentats. f) Un complex específic o integració de contingut en el qual el cos com objecte de consciència és fonamental. — Comentari: 1. Els termes *subjecte* i *experimentador* han estat usats com a sinònims de *jo* és a la vegada *subjecte* i *objecte de consciència*; és un *objecte de consciència* directament, no per una mera deducció. 2. *Jo* i *jo* no són mai sinònims d'*ànima*, *intel·ligència*, *subjecte de consciència* o *experimentador*.

XXI. PSÍQUIS: L'ésser o natura manifestada per fenòmens mentals. — Comentari: *Psíquic* s'usa com un sinònim d'*intel·ligència*, o com un substitutiu del terme històric *ànima*. En aquest sentit s'emplea en literatures recents pels acòlits de Freud.

XXII. PSÍQUIC: Pertany a l'*intel·ligència* o a la consciència o a la psíquic; mental. — Comentari: *Psíquic* és usat (en psiquiatria) per a designar cert gènere d'alteracions. També hom l'usa per a caracteritzar una classe de fenòmens designats per *telepatia*, *telekinesis*, *clarividència*, etc.

XXIII. ÀNIMA: a) Algun terme històric indefinit, principalment usat per a designar el subjecte genèric matriu de *psicologia*. b) Una acció moderna, el considera sinònim de psíquic. — Comentari: 1. *Ànima* ha estat usat històricament amb els següents sentits, sovint acceptats tots confusament: (I) vida; (II) substància espiritual; és a dir un ésser senzill, invariable i incorporeal; (III) ésser conscient; (IV) la consciència moral i emocional; (V) esperit separat del cos. 2. *Ànima* és també usat com a sinònim de *jo*.

XXIV. INDIVIDU: a) Un senzill organisme psicobiològic. b) Un

senzill ésser, determinat i diferenciat de manera desigual. — Comentari: 1. L'individu és usualment diferent de (I) el grup social; (II) el tipus d'una espècie, etc. 2. Individu^b pot aplicar-se a *ànima, jo*, etcètera, també com a l'organisme psicobiològic.

XXV. ORGANISME PSICOBIO LòGIC. Una unitat viva, conscient.

XXVI. ENVIRONAMENT: Un terme abraçant tots els fenòmens psicoquímics biològics i socials que actuen sobre un organisme donat.

XXVII. PROCEDIR: a) La reacció d'un organisme al seu entornament (ús biològic). b) Aquells canvis senzills o complexos en un organisme els quals requereixen o són concomitants amb fenòmens mentals i els quals hom pot observar en altre organisme que el de l'observador o en el seu propi (ús psicològic). c) Una activitat mental d'un organisme. (v. nota a la fi).

XXVIII. PSICOLOGIA DEL PROCEDIR: La presentació sistemàtica de psicologia en termes de procedir.

NOTA. — L'ús dels termes procedir i introspecció en els sentits definits o assenyalats en *Id*, VIIIb i XXVIIc és sancionat per un nombre d'escriptors de bona situació. La majoria del Comitè és d'opinió, noresmenys, que tal ús pot donar lloc a confusions i interpretacions errònies. — J. M.-R.

APRECIACIÓ ESTÈTICA DE PINTURES PER INFANTS, per
MR. RUDOLF PINTNER. *The Pedagogical Seminary*. Juny, 1918.

L'autor explica els resultats assolits en experiments estètics verificats amb 83 escolars de 6 a 14 anys, als quals hom feu arranjar, per l'ordre de la seva preferència, començant pel que consideressin més bonic, sis pintures representant diverses execucions del mateix tema, les quals es diferenciaven solament en la pulcritud del dibuix, en la perspectiva i el color.

El número 1 era un gravat acolorit; els altres cinc eren còpies aquarellades. La còpia 2, era una acurada reproducció de l'original; les 3 i 4, inferiors a la 2, es distingien ambdues per la diversa tonalitat dels seus colors. La 5, era feta a base de tonalitats vives de grocs i roses. Finalment, la 6.ª tenia colors crus i el dibuix era defectuós.

Entre els infants hi hagué alguna indecisió. En totes les edats, hom manifestà una gran diversitat de preferències. La pintura nú-

mero 6, la pitjor, fou posada en primer lloc per un escolar de cada edat al menys, amb excepció dels de 10 i 12 anys. Dos adults varen plaçar també aquesta pintura número 6 en el primer lloc. Una excepció en aquesta inversió de rangs fou notada en les edats majors almenys, en la col·locació de la pintura 1, la millor. En les edats 6, 10, 11, 12, 13 i 14 aquesta pintura no fou plaçada la darrera per ningú.

El promedi dels rangs assignats pels 15 escolars de 6 anys a la pintura número 1 fou 3,0; la pintura 2 fou 4,1 i així successivament. Els 23 escolars de 7 anys donaren pel número 1, un promedi de 2,3 i així anaren seguint les altres edats amb una oscil·lació entre 2,6 — donada pels 27 escolars de 8 anys — i 1,2 promedi dels 26 escolars de 12 anys. Cal assenyalar que no hi havia una diferència accentuada entre els promedis dels rangs que els infants de 6 anys havien donat a les sis pintures; ço que indica la poca uniformitat en les preferències d'aquells escolars. En les edats superiors la diferència entre el promedi de rangs anà essent gradualment més marcada, ço que demostrava una concòrdia més forta entre els subjectes de més edat. El judici estètic semblava ésser més uniforme en els individus més vells; aquell judici s'aprèn gradualment per a conformar als contrastos estètics dels seus alentorns. Sembla deduir-se de l'experiment que aquesta conformitat comença extraordinàriament aviat en la vida i sembla produir-se en una edat relativament primerenca.

Això pot comprovar-se en les sis eleccions que cada edat feu tal com hom pot determinar pel promedi d'arranjament de les pintures. La pintura que obtingué el promedi superior, en els de 6 anys, fou la número 5, seguida dels números 1, 3, 6 i 2 en l'ordre citat. La pintura número 1 fou la primera que hom escollí en totes les edats menys en la de 6 anys, que la plaçà al segon lloc. Sembla despendre's d'això que, en general, els infants de 7 anys consideren com a més bonic ço designat com a tal pels adults. Aquesta tendència s'opera també, encara que no dominant, en els de sis anys, en els quals la pintura número 1, ha estat col·locada en segon lloc. La pintura 5, la característica de la qual era les tonalitats vives de rosa i groc, fou arranjada en primer terme pels escolars de 6 anys; hom pot suposar que la predilecció fou motivada pel colorit.

És interessant de notar que hom mantingué la pintura 5 en llocs

elevats, així les edats 7, 8 i 9 l'arranjaren en segon lloc, caient totseguit al rengle 5 o 6, en les edats successives. Fou entre els de 7, 8 i 9 anys que un gran nombre d'infants plaçaren com a pintures més boniques les que ostentaven colors vius. Eren molt pocs els infants de més de 9 anys que col·locaren el número 5 en els primers llocs. La conformitat amb els contrastos convencionals es desenrotlla, doncs, ràpidament des dels 9 anys en endavant.

Altra nota curiosa és la donada pel número 2, que surt del darrer lloc — escollit pels infants de 6 anys — i no rau al seu rang normal fins l'arranjament operat per infants de 10 anys. A la pintura 6 hom li donà per totes edats el lloc cinquè o sisè, menys pels de 7 anys que li concediren el lloc tercer.

L'artista confeccionador dels 6 objectes experimentals arranjà la pintura 3 en un lloc superior a la 4; doncs els escolars de dotze, tretze o catorze anys donaren al 4 un lloc més avançat que el 3. Es a dir que si la pintura 3 era superior a la 4 in seguint els cànons de l'art, cal concloure que els nostres infants de més edat i els adults no han assolit encara el desenrotllament precís per haver un refinat gust estètic.

L'experiment ha donat per resultat el poder afirmar que existeix en els infants joves una conformitat primerenca, respecte als contrastos convencionals dels judicis estètics de les pintures. S'ha deduït que és molt ben desenrotllada en la majoria d'infants de 7 anys i gairebé completament desenrotllada en la majoria dels de 10 anys. — J. M.-R.

UNE NOUVELLE CARRIÈRE FEMININE: «LA CÉRAMIQUE»,
par J.-P. CROUZET-BEN-ABEN. *Revue Universitaire*. Setembre 1918.

Hi ha una carrera novella, oferta suara a les dones: la carrera de ceramista. D'ençà del 8 d'abril darrer les dones han estat admeses al concurs d'entrada a l'Escola de Ceràmica de Sèvres.

Aquesta nova conquesta femenina s'explica pel gran nombre de serveis que les dones han donat aquests darrers anys a la ceràmica, tot suplint els industrials mobilitzats. D'alguns temps ençà l'Administració de la Manufactura Nacional de Sèvres veia les dones treballar en un cert nombre de fàbriques on llur competència, d'altra banda modesta i sense títol, hi aportava una ajuda tan discreta com eficient.

No era, doncs, just, permetre a les joves de fer llurs estudis a l'Escola, adquirir el diploma de l'Escola de Ceràmica de Sèvres i sostenir, així, amb un sòlid coneixement tècnic, els dons naturals que, sense aprenentatge especial, ja havien permès a les dones de mostrar-se utilíssimes? Hi havia una dificultat, encara: era la dificultat material de l'allotjament i manteniment d'aquestes alumnes. Ha estat resolta: l'allotjament i manutenció de les joves estan assegurats, sota la cura de la Directora de l'Escola Normal de Sèvres.

Afegim que la durada dels estudis és de quatre anys i que aquests estudis comprenen una part teòrica constituïda per totes les ciències o parts de ciències necessàries a la formació del ceramista: matemàtiques aplicades, química, anatomia i una part pràctica consistent en tasques de laboratori, dibuix, modelatge i tots els treballs que intervenen en la fabricació de les peces. Heu's aquí — acaba l'autor — quatre anys ben aprofitats per les nostres futures ceramistes qui podran tenir la joia d'esmerçar llur esforç en una indústria ben francesa i d'aquelles que més han honorat les qualitats del país. — J. E.

DEFECTES DE DICCIÓ EN ESCOLARS I MANERA DE CURAR-LOS, per WALTER BABCOCK SWIFT. AB, SB, MD, Boston. *The Psychological Clinic*, juny 15 de 1918.

L'autor assenyala en aquest llibre la gran importància que una dicció perfeta representa en la vida de relacions d'un ésser amb els altres. Molts subjectes deuen llur fracàs en la vida a una defectuositat d'expressió que ha esdevingut permanent per manca de cura en esmenar-la. Acusa la mare d'ésser moltes vegades la que procura la mala pronúncia, parlant a l'infant amb una fonètica afectada.

En el capítol dedicat als mètodes de correcció de defectes de dicció, el senyor Swift fa tres divisions: a) sèrie d'exercicis d'aspiració; b) repetició d'una nota amb la veu per a desenrotllar el poder de concentració, el qual és una introducció al caire important del procés; c) conservar una imatge visual en el pensament durant la pronunciació. Aquesta visualització és remarcada per l'autor com d'una importància capitalíssima. Aferma la seva preferència el fet que per experiments realitzats hom dedueix que varis individus

normals tenen una imatge visual en el pensament quan pronuncien, mentre els experiments efectuats amb tartamuts han donat per resultat que aquests perden constantment la imatge que tenen en la pensa, durant la pronunciació. El tractament de Swift és basat en aquesta troballa, i consisteix en produir una normalitat de visió que no podrà menys de donar una expressió correcta.

El procediment que dóna l'autor per a la curació és el següent: Posició: correcta. — Exercici primer: Fer una aspiració profunda espaiadament i exhalar tan suaument com sia possible. — Exercici segon: Igual al primer, però en l'exhalació pronunciar la síl·laba «Ma», sostenint igual volum, intensitat i prolongació en el so tan com sia possible. — Exercici tercer: Com el segon, però per comptes de prolongar «Ma» en una intensitat igual, cantar l'escala amb aquesta síl·laba. — Exercici quart: consisteix en ço mateix que el tercer, però a «Ma» se li dóna un so més alt una vegada i un so més baix una altra, prolongant-lo com abans. — En l'exercici quint la paraula «Mare» és pronunciada. — Després, encara, hom fa fer al pacient un exercici de paraules. Darrerament s'efectua un «exercici de línia» que consisteix en alterar l'ordre de les paraules.

Parla després el doctor Swift dels defectes menors com la pronúncia nasal, la monotonia, la ronquera, etc., que són, a son juí, fàcils de curar. Diu que el mestre té d'adquirir una manera de dicció pròpia; per això té de despesar algun temps en practicar música, psicologia, etc., té d'haver, demés, una cura especial en esmenar els tartamuts i conèixer la valor de la visualització de què ja havem parlat.

En els altres capítols del llibre, el doctor Swift afirma que els Kindergarten són nocius a l'assoliment d'una pronúncia pulcra.

Resumint, l'autor creu que la manera més eficient per a curar els defectes de dicció és procurar el desenrotllament intel·lectual de l'infant: la memòria, la imaginació, el raonament, etc.

La crítica no ha estat gaire favorable al llibre del doctor Swift.
— J. M.-R.

LA CATALUNYA QUE TREBALLA I QUE JUGA

Lleida. — L'Ajuntament demanà la creació d'una granja agrícola i de ramaderia a la Mancomunitat de Catalunya.

Manresa. — Ha estat acordat per l'Ajuntament sol·licitar de la Mancomunitat la construcció d'una Biblioteca Popular.

Balaguer. — També l'Ajuntament d'aquesta vila ha demanat a la Mancomunitat que creï una granja agrícola i de ramaderia.

Vilanova i Geltrú. — Algunes entitats culturals de Vilanova s'han adreçat al Ministre d'Instrucció Pública d'Espanya pregant-li que sigui bastit un edifici per a destinar-lo a Escola Industrial.

Mollerusa. — L'entitat «L'Avenir» prossegueix les seves lliçons d'escriptura i lectura catalana, que cada any ve donant.

Juneda. — Mn. Antoni Navarro ha renusat les seves conferències de gramàtica catalana a l'«Associació Nacionalista».

Girona. — A l'Escola Normal d'aquesta ciutat ha estat pronunciada pel Sr. Giménez-Soler, ex-governador de la província, una conferència en la qual descabdellà el tema «Cultura nacional. La Universitat i l'Escola».

Berga. — L'Escola Superior d'Agricultura organitzà en aquesta vila un curs de «Terra campa i ses aplicacions».

Mallorca. — En aquesta ciutat brollà la idea d'organitzar un museu pedagògic i el President de la Diputació mallorquina n'ha acollit la proposta.

Olot. — Per mantes institucions d'Olot es pregà a l'Ajuntament que s'interessés per la creació d'una Escola d'Indústries locals o d'Arts i Oficis, en aquell poble.

Palafrugell. — Cal assenyalar la constitució del Comitè Pro Cultura, el qual es proposa donar conferències sobre problemes de la post-guerra.

Tarragona. — L'Ajuntament d'aquesta vila ha acordat concedir l'execució de les excavacions per a estudis de monuments prehistòrics d'arqueologia en aquella ciutat, a la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Sembla que les excavacions s'iniciaran cercant els fonaments del temple romà d'August.

INFORMACIÓ

JOSEP AMARGÓS I SAMARANCH. — Traspassà el 28 de setembre. Fill de pares humils, que treballosament volgueren preparar-li un bell esdevenidor, sabé correspondre-hi amb honor. Quan era un senzill mestre d'obres, va matricular-se, pel 1877, a la nostra Escola d'Arquitectura, totjust allavors fundada, i es distingí bentost entre els seus companys, per la solidesa i el bon gust, si no per l'atreuiment, de les seves concepcions. Intervingué en les obres de l'Exposició Universal de 1888, i traçà el pla d'urbanització del barri que és dit de la «França Xica», i de la muntanya de Montjuïc. Són testimoni perdurable del seu talent i de la seva laboriositat el gran nombre d'edificis particulars, les obres dels quals projectà i dirigí.

GUILLEM M.^a DE BROCÀ. — Morí a Riudecanyes el 23 d'octubre. Havia estat degà del Col·legi d'Advocats i actualment era membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Comissió Codificadora del Dret Català. La tasca, la vocació continuada de tota la seva vida el feren el més considerat dels actuals historiadors de la jurisprudència catalana. Ultra les memorables dissertacions que donà a l'Acadèmia de Jurisprudència i altres llocs, ens ha deixat nombroses obres d'altres qualitats i erudició depurada. Esmement: «Instituciones del Derecho Civil Catalán» (1895) en col·laboració del senyor Amell; «Autores catalanes que antes del siglo XVIII se ocuparon del Derecho Penal y Procedimientos Criminales» (1901); «Juristes i juriconsults catalans del segle XIV fins al XVII» (1909); «Taula de les estampacions de les Constitucions i altres drets de Catalunya» (1910); «Els usatges de Barcelona» (1914); «Biografia de don Ramon Llàtzer de Dou» (1916). Sentia especial predilecció per les qüestions de Criminologia i havia estudiat molts casos de nois delinqüents. Era home de caràcter elevat, caritatiu i humil.

DR. MANUEL DALMAU. — El dia 27 d'octubre, en plena joventut i quan començava a trascendir la seva tasca, morí aquest ferventíssim investigador català de la Biologia. Féu bellament la carrera de Medi-

cina i tenia extraordinàries qualitats de clínic. Apassionat pels problemes de química biològica, als quals arribava per la seva profunda cultura química, va estudiar les tècniques bio-químiques al costat del professor Abderhalden de la Universitat de Halle. Després a Boston a la Harvard School, treballà amb el professor Cannon, i li foren obertes les portes de l'Institut Rockefeller. I fidel al seu desig de fer ciència catalana, oferí sempre a la SOCIETAT DE BIOLOGIA i a l'Institut d'Estudis Catalans el fruit de les seves investigacions. Darrerament s'interessava de manera especial en els problemes sanitaris del nostre poble. A l'Institut d'Estudis Catalans va començar els seus estudis sobre la tifoidea a Catalunya i sobre l'epidemiologia de la grip; i en el Laboratori Municipal — al qual se proposava donar la més gran amplitud i eficàcia — feu treballs completíssims sobre l'espiroquetosi ictero-hemorràgica, descobrint-ne el paràsit productor a Espanya. La SOCIETAT DE BIOLOGIA ha recollit els resultats de les seves investigacions, en les quals posà sempre tota la seva voluntat, intel·ligència, honradesa i enginy.

ESCOLA D'INFERMERES-AUXILIARS DE MEDICINA.

— En començar la seva tasca, aquesta Escola ha circulat el següent prospecte:

Atenent la necessitat urgentíssima sentida al nostre país de disposar de persones cultes amb aptitud per a assistir malalts i per a cuidar la nostra primera infantesa; considerant que llur existència representaria un factor poderosíssim en la disminució de la nostra mortalitat; i sentint, com arreu del món, el problema candent de la formació professional de la dona; la Mancomunitat de Catalunya va acordar, en Assemblea de 30 de novembre de 1917, les Bases per a la creació d'una Escola d'Infermeres-Auxiliars de Medicina.

Tenint en compte que no solament han d'ésser proporcionats a les alumnes de la dita Escola els coneixements indispensables per a exercir llur professió, sinó que es tracta de dur a terme una obra d'educació més completa i de formació ciutadana, els ensenyaments de l'Escola tindran un esperit ample en el sentit de cultura general. La Mancomunitat, ultra el convenciment propi, s'ha fet càrrec de les indicacions públiques i privades que reclamen una valor positiva en el personal que tracta de crear l'Escola, i ha decidit que el nivell

cultural de les futures Infermeres de Catalunya sigui tan alt com el de les d'altres països, a fi que, en llur benèfica obra, puguin servir d'elements educatius al contacte amb el nostre poble.

Els ensenyaments de l'Escola abraçaran dos cursos, aprovats els quals es donarà el diploma general d'Infermera. Acabats aquests estudis, les alumnes que vulguin especialitzar-se com a guardainfants, en l'assistència a malalties mentals, o com a auxiliars de laboratori, podran cursar pràcticament, durant quatre mesos, l'especialitat que desitgin, tenint dret aleshores a un certificat corresponent a la dita especialització.

En el primer curs els ensenyaments de l'Escola comprendran les matèries següents: Gramàtica, Teoria i Història de la Cultura, principis de Ciències físiques i naturals, Anatomia i Fisiologia humanes, elements de Bromatologia, Terapèutica i Semiologia mèdico-quirúrgica, amb pràctiques de Medicina general i Servei de malalts. Totes aquestes matèries s'ensenyaran en lliçons diàries, menys la de Gramàtica, que serà alterna.

El segon curs, ultra els estudis de Literatura general, Patologia general i Higiene, serà destinat a pràctiques de Servei de Medicina i Cirurgia.

Amb l'objecte d'atendre l'organització de l'Escola, facilitar-li el compliment de la seva missió educativa, i cuidar moralment, aconsellar i ajudar en la lluita per la vida les alumnes i futures Infermeres, la Mancomunitat va decidir la creació d'un Patronat compost de persones que, per llur nivell social i científic, fossin garantia d'acció útil i positiva.

La marxa tècnica de l'Escola estarà regida per un dels Professors, Doctor en Medicina, que ensems actuarà com a Secretari.

Les alumnes que vulguin ingressar a l'Escola no sofriran cap examen d'ingrés, però és indispensable que posseïxin els coneixements d'ensenyament primari.

Tenint en compte la futura actuació de les Infermeres, les ingressants demostraran tenir les condicions de salut indispensables per a l'exercici ulterior de la professió.

L'edat per a l'ingrés a l'Escola serà la de divuit a quaranta anys.

La inscripció o matrícula al primer curs costarà, en conjunt, unes 45 pessetes, pagables en tres termes a quinze pessetes cada un.

INFORMACIÓ

L'Escola i la Secretaria estaran instal·lades en l'edifici de la Universitat Industrial: Urgell, 187, 3.º pis (interinament al 2.º pis) on poden dirigir-se totes les demandes d'inscripció o d'informació, ja de paraula, ja per escrit.

La matrícula quedarà oberta el dia 1.º de desembre de 1918, i els cursos començaran el dia 2 de gener de 1919.

Evidentment la professió d'Infermera ha d'obrir un nou camp a l'activitat de la dona, puix que, ultra la seva beneficiosa actuació pública, proporcionarà fruits segurs a les noves titulars, ja que d'altra banda, el diploma serà exigible en els serveis sanitaris i benèfics sostinguts per la Mancomunitat i per les Diputacions de Catalunya que ulteriorment es determini.

Es segur que, donada la situació de la nostra terra, la necessitat i l'esdevenidor de semblant obra, l'aïany cada dia creixent que demostra la dona per apendre i fer-se digna de col·laborar en l'impuls d'avançament i reconstitució progressiva de la nostra Pàtria, l'Escola serà un èxit, no sols pel nombre i condició de les seves alumnes, sinó per comptar amb la simpatia entusiasta de totes les persones altruistes, cultes i patriotes.

Patronat de l'Escola: President, Dr. D. A. Riera, del Consell Permanent de la Mancomunitat, President de la Diputació de Girona. — Sra. D.ª Maria dels Àngels Bosch d'Esquerdo. — Dr. D. Salvador Cardenal, Consultor. — Dr. D. Andreu Martínez Vargas, Consultor. — Dr. D. Ricard Zariquiey. — Srta. Maria dels Àngels Mateu, Secretària.

Professorat de l'Escola: Anatomia i Fisiologia humanes: Dr. San i Ricart. — Patologia. Higiene, vacant. — Principis generals de Medicina i servei de malalts: Dr. B. Pijoan, Secretari de l'Escola.

Els ensenyaments de Teoria i Història de la Cultura, Elements de ciències físiques, i Literatura, es donaran en els Cursos de l'Escola de Bibliotecàries. La Gramàtica en l'Escola de funcionaris.»

ENSENYAMENT DEL CATALÀ. — Els cursets d'ensenyament de la llengua catalana han estat començats, seguint, alguns, la tasca iniciada anys enrera, i, altres, inaugurant noves càtedres d'aquell estudi. Cal distingir la gestió en aquest sentit de la benemèrita entitat «Nostra Parla», la qual ha organitzat una tanda de cursets d'ensenyament del català a tota entitat que li ha demanat

professors, els quals havien estat prèviament escollits entre els socis que s'havien ofert gratuïtament.

NOVES ESCOLES. — Ha estat oberta la matrícula a l'Escola d'Alts Estudis Comercials que començarà a funcionar per any nou. Així mateix l'Escola Municipal de Deficients ha inaugurat el seu curs dedicat als infants anormals físicament o psíquicament.

L'Escola d'Infermeres catalanes (Urgell, 187) féu una crida a les dones joves de Catalunya perquè ingressin en la dita Escola.

COMENÇ DE CURS. — Han començat o reprès les seves tasques altres centres d'ensenyança, entre ells l'Escola Elemental del Treball, la d'Indústries Químiques, la Superior d'Agricultura, la Superior de Bibliotecàries, la de Funcionaris d'Administració local, totes elles institucions de la Mancomunitat i de la Diputació de Barcelona.

TAQUIGRAFIA CATALANA. — Ha estat inaugurada una càtedra de taquigrafia catalana que explica el Sr. Sebastià Farnés a l'Escola de Funcionaris.

CURSETS I CONFERÈNCIES. — Hom donades les primeres conferències, a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya, dels cursos de Bacteriologia, clínica i teoria bacteriològica, i de Tècnica histològica i patològica, a càrrec dels Drs. Moragas i Gràcia i Vidal Fraixanet, respectivament. Un curs ha començat al Laboratori d'Investigacions històriques de l'Institut d'Estudis Catalans sobre Arqueologia de Catalunya, que explica el Dr. Bosch Gimpera.

Mantes conferències han estat pronunciades durant el mes. Consignem la de M. Jules Rateau a l'Ateneu Barcelonès explicant les seves «Impressions d'Espagne».

CONCURS. — La patriòtica Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana ha publicat les bases d'un concurs obert per a proveir de mestre l'Escola de l'Agrupació d'Escoles catalanes de l'Ateneu Regionalista del Poble Nou. El termini de presentació de sol·licituds s'acabà el 15 de novembre.

SOCIETAT DE BIOLOGIA. — Havem de notar la sortida cap a París del Dr. Cervera, de la Societat de Biologia, qui es proposa visitar algunes eminències mèdiques i grans veterinaris, per al curs que ha de celebrar l'esmentada Societat.

MANIFEST DELS UNIVERSITARIS. — Una autoritzadíssima representació professoral de la Universitat de Barcelona ha publicat la següent exposició:

«En la convicció que la Universitat de Barcelona, per a complir l'alta missió que li està encomanada i per a poder esdevenir la llar on es formi la cultura de les joves generacions catalanes, no pot restar ni un moment més en son actual isolament, i considerant que la nostra Universitat ha d'ésser una institució viva i fortament arrelada en l'ambient en què es troba, els catedràtics que sotscriuen exposen els següents principis fonamentals que, segons llur criteri, han d'informar la renovació universitària, els quals principis constitueixen l'esperit del II Congrés Universitari Català, fruit memorable de la col·laboració de professors i alumnes.

1.er La Universitat ha d'ésser absolutament autònoma en l'ordre científic i docent. Ella ha d'acordar sos plans d'ensenyament i elegir sos mètodes de treball; nomenar les seves autoritats acadèmiques i atendre a sa pròpia administració amb la col·laboració d'aquelles entitats que subvinguin a les seves despeses.

2.^{on} La Universitat ha d'ésser abans que tot un orgue propulsor de la cultura catalana. Aquesta catalanitat, més que en singularitzar-se, deu consistir en aportar el nostre esforç i l'esperit del nostre poble al patrimoni espiritual de la Humanitat.

3.er La Universitat no deu vincular-se en cap forma política. Ha de conviure amb tots els factors socials de Catalunya, als quals ha d'aportar pròdigament el concurs de son esforç intel·lectual.

4.^{rt} La Universitat ha d'ésser facultada per a cridar a son si tots aquells elements culturals de Catalunya i de fora d'ella que puguin contribuir, en un ordre enlairat d'idees i de coneixements, al progrés del nostre poble. — Universitat de Barcelona, 2 de desembre de 1918.»

Aquesta exposició porta les firmes dels senyors Eduard Alcobé i Arenas, Jaume Algarra i Postius, Telesforo de Aranzadi y Unamuno,

QVADERNS D'ESTVDI

Josep A. Barraquer i Roviralta, Josep Maria Bartrina Thomàs, Pere Bosch Gimpera, Arturo Caballero y Segares, Tomàs Carreras i Artau, Ramon Casamada i Maurí, Eduard Fontseré i Riba, José Fuset y Tubiá, Pere Nubiola i Espinós, Francisco Pardillo y Vaquer, Jaume Peyrí i Rocamora, August Pi Suñer, Lluís Segalà Estalella, Jaume Serra Hunter, Enric Soler i Batlle, Esteve Terradas Illa, Ramon Torres Casanovas i Josep Maria Trias de Bes.

BENEDETTO CROCE